

UNIVERZITA PARDUBICE
FAKULTA FILOZOFICKÁ

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2010

LUCIE ŠANDOVÁ

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická

Život v azylovém domě pro ženy a matky s dětmi v Pardubicích

Lucie Šandová

Bakalářská práce
2010

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2009/2010

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Lucie ŠANDOVÁ**
Studijní program: **B6703 Sociologie**
Studijní obor: **Sociální antropologie**
Název tématu: **Život v azylovém domě pro ženy v Pardubicích**
Zadávací katedra: **Katedra sociálních věd**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Ve své práci chci nejdříve provést analýzu literatury k danému tématu, popsat problém bezdomovectví a představit jeho hlavní aspekty. Popíši fungování azylového domu (vnitřní pravidla, jeho poslání, ...). Pro realizaci výzkumu použiji rozhovory s uživatelkami azylového domu. Dále bych ráda uskutečnila doplňkové rozhovory s pracovníky azylového domu.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Bezdomovectví- Průdková T.,Novotný P., Triton Praha 2008 Definice a typologie bezdomovectví- Hradecký Ilja, Praha 2007 Na návštěvě v azylovém domě- Pardubické noviny 1210062 roč.7č.35(19980211).s.7. Osamělé matky s dětmi a problematika jejich bezdomovectví- Válková Barbora, UPCE 2005 Sociální práce v praxi- Matoušek O., Kolářková J., Kodymová P., Portál 2005 Sociální služby- Matoušek O., Portál 2007 Sociální zabezpečení rodiny a matek s dětmi- Navrátilová Lucie, UPCE 1994 Zákon o sociálních službách

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Zuzana Hloušková
Katedra sociálních věd

Datum zadání bakalářské práce: **30. dubna 2009**

Termín odevzdání bakalářské práce: **31. března 2010**

prof. PhDr. Petr Vorel, CSc.
děkan

L.S.

Mgr. Petr Pabian, Th.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2009

Prohlášení autora

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 25.3. 2010

Lucie Šandová

Poděkování

Děkuji vedení a zaměstnancům Městského azylového domu pro ženy a matky s dětmi v Pardubicích za jejich vstřícnost a cenné informace, které mně poskytly. Dále mé poděkování patří všem respondentům, bez kterých by tato práce nemohla vzniknout.

Poděkování patří vedoucí mé bakalářské práce Mgr. Zuzaně Hlouškové za odborné vedení, za cenné rady a připomínky. V neposlední řadě chci poděkovat mým blízkým, kteří mě po celou dobu podporovali.

ANOTACE

Práce se věnuje popisu života v azylovém domě pro ženy a matky s dětmi. Pro místo konání výzkumu byl vybrán Městský azylový dům pro ženy a matky s dětmi v Pardubicích. V práci je popsán samotný azylový dům, jeho cíle, pravidla a fungování. Mapuje cílovou skupinu žen využívající tuto sociální službu, dále se zabývá hlavními příčinami využití azylového domu a problémy se kterými se ženy potýkají. Snaží se zjistit, zda zařízení pomůže ženám dlouhodobě zlepšit jejich životní situaci. Nahlíží do budoucnosti dětí a mladých lidí vyrůstajících v tomto prostředí ve smyslu jejich začlenění se do běžného života většinové společnosti. V neposlední řadě se věnuje efektivnosti sociální služby a dává doporučení k jejímu zvýšení.. Respondenti nebyly pouze klientky, ale i pracovníci, kteří poskytli při výzkumu mnoho cenných informací a také plnili kontrolní funkci při výzkumu.

KLÍČOVÁ SLOVA

azylové domy, bezdomovství, sociální služba, svobodné matky

TITLE

Life in the urban asylum house for women and mothers with children in Pardubice

ANNOTATION

This bachelor thesis addresses the description of life in a women's and mothers with children asylum house. The urban asylum house for women and mothers with children in Pardubice has been chosen as a venue for research. The thesis describes the asylum house, its objectives, policies and operation. Mapping the target group of women using this social service, as well as the main causes of the use of shelter and the problems, which are women facing to. The thesis tries to determine whether the facility will help to improve their long-life situation and looks into the future of children and young people growing up in this environment in terms of their integration into everyday life of mainstream society. Finally, this bachelor thesis addresses the effectiveness of social services and gives recommendations to increase . Respondents were not only the clients, but also the workers, who have provided valuable information and also have performed a monitoring function in the research.

KEYWORDS

Asylum houses, homelessness, social service, single mothers

Obsah

1. Úvod	10
2. Úvod do problematiky	11
2.1 Obecně o bezdomovství	11
2.2 Typy bezdomovství	11
2.3 Matky samoživitelky	13
2.4 Obecná charakteristika azylového domu	13
2.5 Azylové domy v České republice	14
3. Teoretické zakotvení	15
3.1 Spor mezi kulturním a biologickým determinismem	15
3.2 Kulturní x Biologický determinismus v praxi	17
3.3 Problematika romského etnika	17
3.3.1 Pojem romství	17
3.3.2 Romská rodina	18
3.3.3 Změny uvnitř tradiční romské rodiny	19
3.4 Hierarchie potřeb	19
4. Městský azylový dům pro ženy a matky s dětmi v Pardubicích	20
4.1 Zřizovatel MADŽ	20
4.2 O azylovém domě	21
4.2.1 Prostředí MADŽ	21
4.2.2 Krizový příjem	22
4.2.3 Dětské centrum	22
4.3 Struktura zaměstnanců	23
4.4 Pravidla MADŽ	23
4.5 Volnočasové aktivity v rámci MADŽ	25
4.6 Cílové skupiny MADŽ	27
5. Metodologie	29
5.1 Fáze výzkumu	29
5.2 Metody výzkumu	30
5.3 Sběr dat	30
5.4 Dostupnost literatury	31
5.5 Informace o klientkách	31

6. Uživatelé služby	34
6.1 Podle samostatnosti	34
6.1.1 Samostatné	34
6.1.2 Nesamostatné	35
6.1.3 Samostatné x Nesamostatné	36
6.2 Podle životních zkušeností	36
6.2.1 Bezdětné ženy	37
6.2.2 Svobodné matky	38
6.2.3 Ženy důchodového věku	38
6.3 Podle potřeby sociální služby	39
6.3.1 Soudržnost rodiny	39
6.3.2 Ženy bez jiné možnosti bydlení	39
6.3.3 Ženy i s jinou možností	40
6.4 Situace dětí	40
7. Problémy odchodu z MADŽ	42
7.1 Problémy s bydlením	42
7.2 Problematika vzdělanosti	43
7.3 Problematika zaměstnanosti	44
7.4 Budoucnost žen	45
8. Závěr	46
8.1 Etika výzkumu	46
8.2 Zhodnocení mé role výzkumníka	46
8.3 Zhodnocení dosažených cílů práce	47
9. Použité zdroje	52
9.1 Literatura	52
9.2 Internetové zdroje	53
9.3 Další zdroje	54

1.Úvod

Téma azylového domu jsem si vybrala z důvodu dostupnosti tohoto zařízení právě v Pardubicích. V tomto prostředí jsem absolvovala svou odbornou stáž a potěšilo mě vstřícnou atmosférou ze strany vedení zařízení. Poskytli mně všechny informace, které jsem potřebovala a které mě zajímaly. Přislíbili mi pomoc i do budoucna, což jsem již mohla využít při svém terénním výzkumu, který probíhal v letních měsících v roce 2009. Osudy lidí, kteří zde žijí jsou rozmanité, ale mají něco společného. Majoritní společnost odsuzuje obyvatele obdobných zařízení a distancují se od nich, ne všichni si ale uvědomují, že pokud nemají vlastní bydlení a bydlí např. v podnájmu, může je od podobné situace dělit pouze tenká čára.

Počátek práce je věnován problematice bezdomovství obecně např. jaké chování může vést k bezdomovství a kdo je bezdomovstvím ohrožen. Na následujících stranách se blíže seznamujeme s Městským azylovým domem pro ženy a matky s dětmi (dále jen MADŽ), o kterém celá práce pojednává. Následně je detailně popsána metodologie, která je v práci využita a následuje praktická část, ve které je možné se dočíst o poznacích, které jsem během výzkumu získala.

V práci blíže rozebírám cílovou skupinu žen, věnuji se důvodům, které ženy přinutily využít služeb azylového domu a zajímat se o to zda měly i jiné možnosti a proč jich případně nevyužily. Zjišťuji, zda hlavním důvodem pro většinu uživatelék bylo nedostačující rodinné zázemí a jak velkou roli rodinné zázemí v obdobných situacích hraje, jaké mají výhledy do budoucna děti, které vyrůstají v takovémto prostředí mezi ostatními s podobnými problémy. Dále zkoumám, jak velký význam má v tomto tématu romství. Zajímá mě efektivnost této sociální služby a zda skutečně pomáhá klientkám dlouhodobě. Zaměstnanci MADŽ ke každému přistupují individuálně a tak, aby jejich služba měla pro klientky význam nejen jako zajištění bydlení, ale i pomoc při hledání práce, starost o domácnost, o děti a některé naučit i standardním hygienickým návykům. Přestože se zaměstnanci snaží, není v jejich silách změnit přístup uživatelék k vlastnímu životu. Chci zdůraznit důležitost kvalitního rodinného zázemí, ačkoliv není jediným faktorem, který rozhoduje o budoucnosti dětí. Zároveň si myslím, že přístup společnosti k těmto ženám jim často znesnadňuje zapojit se do normálního života např. při hledání zaměstnání.

2. Úvod do problematiky

2.1 Obecně o bezdomovství

Bezdomovství je společenský problém, který se netýká pouze České republiky, ale můžeme se s ním setkat po celé Evropě. Když se řekne bezdomovec, většina z nás si představí špinavého zapáchajícího člověka, který se potuluje po veřejných prostranstvích např. nádražích, žebrá peníze, obtěžuje lidi okolo sebe a bydlí v přístřešku v lese. Bezdomovec však může být i slušně vypadající, čistě oblečený člověk, který chodí pravidelně do zaměstnání.

Na ulici potkáme častěji muže „bezdomovce“ než ženy. Život na ulici je pro ženy zajisté obtížnější a více nebezpečný než pro muže. Ženy, které nemají svoje vlastní bydlení proto hledají častěji pomoc u známých a kamarádek nebo některé ze sociálních služeb, které jim poskytnou střechu nad hlavou. Proto se s bezdomovkyněmi, v takovém významu jak ho zná a používá společnost, setkáváme na ulici méně často. V Pardubicích byla na počátku 2010 roku nově zřízena i noclehárna pro ženy, která zde doposud chyběla. Je součástí MADŽ, avšak zatím ji využilo pouze málo žen. Podle slov jedné ze sociálních asistentek azylového domu je tomu tak nejen proto, že žen na ulici je méně, ale možná také proto, že se muži, ale i ženy sdružují v bývalé továrně na výrobu mlýnských strojů. Tato budova se bude bourat a poté se může návštěvnost noclehárny pro ženy zvýšit. Podle sociální pracovnice ženy odrazuje kontrola na alkohol. V noclehárně je povoleno 0,5‰ alkoholu při dechové kontrole. Pokud se ženy přes den zahřívají pitím alkoholu, je obtížné tuto podmínku splnit.

2.2 Typy bezdomovství

Hradecký popisuje pojem bezdomovství tak, že bezdomovství můžeme vymezit velmi úzce pro lidi, kteří žijí „bez střechy nad hlavou“ na ulici nebo do širší definice můžeme zařadit i lidi bez bytu, žijící v nejistém nebo nevyhovujícím bydlení. I tito lidé jsou do budoucna ohroženi bezdomovstvím nebo to může vést i k samotnému

bezdomovství.¹ FEANTSA (Evropská federace národních sdružení pracujících s bezdomovci) vytvořila typologii bezdomovství a vyloučení z bydlení, nazvanou ETHOS. „Typologie ETHOS vychází z principu, že pojetí domova lze chápat ve třech oblastech, jejichž absence může vést k bezdomovství.

Fyzická oblast-	přiměřené bydlené
Sociální oblast-	prostor pro vlastní soukromí, sociální vztahy
Právní oblast-	důvod k užívání

Z toho vyplývají čtyři formy vyloučení z bydlení: bez střechy, bez bytu, nejisté bydlení, nevyhovující bydlení - všechny tyto situace ukazují na absenci bydlení.“² Tyto kategorie lze dále dělit na 13 pracovních kategorií, ve kterých Hradecký rozdělil bezdomovce v České republice takto:

- Osoby přežívající venku
- Osoby v noclehárně
- Osoby v ubytovnách pro bezdomovce
- Osoby v pobytových zařízeních pro ženy
- Osoby v ubytovnách pro imigranty
- Osoby před opuštěním instituce
- Uživatelé dlouhodobější podpory
- Osoby žijící v nejistém prostředí
- Osoby ohrožené vystěhováním
- Osoby ohrožené domácím násilím
- Osoby žijící v provizorních a neobvyklých stavbách
- Osoby žijící v nevhodném bydlení
- Osoby žijící v přelidněném bytě.³

---

¹ HRADECKÝ, Ilja, et al. *Definice a typologie bezdomovství*. 1. vyd. Praha : Naděje, 2007. 52 s. ISBN 978-80-86451-13-8. str. 31

² *Feantsa.org* [online]. [1998] [cit. 2010-01-24]. Dostupný z WWW: <<http://www.feantsa.org/files/freshstart/Toolkits/Ethos/Leaflet/CZ.pdf>>.

³ HRADECKÝ, Ilja, et al. *Definice a typologie bezdomovství*. 1. vyd. Praha : Naděje, 2007. 52 s. ISBN 978-80-86451-13-8. str. 32-45

2.3 Matky samoživitelky

Pouze jedna z žen, se kterými jsem vedla rozhovor, byla v danou dobu zaměstnaná. Jedná se o práci pouze na částečný úvazek. Protože má dvě malé děti, tento příjem není dostačující, a tak si našla další zaměstnání na částečný úvazek. Nástup do zaměstnání byl naplánován na počátek února. Ostatní ženy byly na mateřské či rodičovské dovolené nebo na úřadu práce. Často nemají žádnou pracovní zkušenost. Do prvního zaměstnání se připravují po skončení rodičovské dovolené. Matky samoživitelky mají velice znesnadněný přístup na trh práce. Touto problematikou se zabývá firma L'oreal ve spolupráci se sdružením Aperioy, kdy společně vytvořily projekt pro matky samoživitelky. „*Společnost pro zdravé rodičovství nabízí bezplatnou pomoc sólo matkám při vstupu nebo návratu na trh práce.*“⁴ Informace o této organizaci jsou přístupné na internetových stránkách www.samymamy.cz. Ze současných statistik vyplývá, že 40% neúplných rodin je ohroženo chudobou a nízkou životní úrovní, přibližně polovina těchto lidí se pohybuje pod 1,5 násobkem životního minima.⁵ Ženy mají často problém s hlídáním malých dětí v odpoledních hodinách, a proto jsou nuceny pracovat pouze na zkrácený pracovní úvazek, aby mohly skloubit zaměstnání a péči o děti, v případě kdy děti nemohou být hlídány svými prarodiči nebo jinou blízkou osobou.

2.4 Obecná charakteristika azylového domu

Ženy a matky s dětmi žijící v azylových domech jsou podle Hradeckého typologie bezdomovství řazeny do kategorie „*Osoby v ubytovnách pro bezdomovce*“⁶. Kozlová v publikaci Sociální služby uvádí: „*Azylové domy představují komplex služeb, jejichž cílem je pomoci člověku samostatně řešit obtížnou sociální situaci a stát se nezávislým na systému sociální pomoci nebo tuto závislost minimalizovat. Jsou určeny pro osoby, které se ocitly v nepříznivé sociální situaci z důvodu ztráty bydlení, a tuto*

---

⁴ [Samymamy.cz](http://www.samymamy.cz) [online]. [2009] [cit. 2010-02-19]. Dostupný z WWW: <<http://www.samymamy.cz/hlavni-stranka/>>.

⁵ [Samymamy.cz](http://www.samymamy.cz) [online]. [2009] [cit. 2010-02-19]. Dostupný z WWW: <<http://www.samymamy.cz/situace/>>.

⁶ HRADECKÝ, Ilja, et al. *Definice a typologie bezdomovství*. 1. vyd. Praha : Naděje, 2007. 52 s. ISBN 978-80-86451-13-8. str. 35

vzniklou nepříznivou sociální situací nejsou samy schopny vyřešit.“⁷ Dále Hradecký doplňuje: „Služba zahrnuje poskytnutí stravy nebo pomoci při zajištění stravy, poskytnutí ubytování, pomoci při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí a výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti“.⁸ Podle zákona č. 108/2006 Sb. o sociálních službách ve znění pozdějších předpisů se azylové domy řadí mezi služby sociální prevence. Cílem služeb sociální prevence je napomáhat osobám překonat jejich nepříznivou sociální situaci a chránit společnost před vznikem nežádoucích společenských jevů. Důvodem sociálního vyloučení jsou například špatné životní návyky, sociálně znevýhodněné prostředí nebo způsob života vedoucím ke konfliktu se společností.⁹

Je pravdou, že téměř většina žen, které žijí v MADŽ potřebují pomoci zvládnout všechny tyto složky života a pomoc ze strany pracovníků je pro ně velice důležitá. Ty, které zvládají každodenní činnosti a zároveň dokáží vyjít s penězi bez pomoci jsou zde pouze výjimkou. Avšak během mého působení jsem se s několika takovými ženami seznámila. I ženy, které jsou jinak samostatné, neměly podle jejich slov jinou možnost, než využít služeb MADŽ. Je možné využít některou z městských ubytoven v Pardubicích, které jsou zřizovány pro občany, kteří se ocitnou v tíživé situaci a mají jim pomoci překlenout období, než naleznou vlastní bydlení. Klientka, které je 30 let a má dvě malé děti, je zde více spokojena než např. v ubytovně v Ohrazenicích a říká, že je zde mnohem lepší prostředí pro děti.

2.5 Azylové domy v České republice

Počátkem roku 1990 začaly vznikat azylové domy. Azylové domy byly zakládány jako státní, nestátní organizace, obecní nebo církevní. Několik lidí se rozhodlo založit Sdružení azylových domů (S.A.D.). Dnes má toto sdružení více jak sto členů. Členy tohoto sdružení jsou azylové domy pro muže, pro ženy, pro matky s dětmi, seniory a domy na půli cesty v celé republice. Do S.A.D. je možné přijmout pouze ten dům, který splňuje kritéria kvality poskytovaných služeb. Dům musí mít dobře

---

⁷ KOZLOVÁ, Lucie. *Sociální služby*. 1. vyd. Praha : Triton, 2005. 79 s. ISBN 80-2754-662-7. str. 30

⁸ HRADECKÝ, Ilja, et al. *Definice a typologie bezdomovství*. 1. vyd. Praha : Naděje, 2007. 52 s. ISBN 978-80-86451-13-8. str. 37

⁹ Zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách ve znění pozdějších předpisů

rozpracovaný a ucelený program pro pomoc lidem bez domova.¹⁰ Tyto kritéria splňuje i Městský azylový dům pro ženy a matky s dětmi s Pardubicích, jelikož je členem S.A.D.

3. Teoretické zakotvení

3.1 Spor mezi kulturním a biologickým determinismem

Od první poloviny dvacátého století probíhá zejména uvnitř americké kulturní antropologie polemika mezi stoupenci biologického (genetického) a kulturního determinismu. „*Představitelé biologického determinismu, kteří se také označují jako nativisté a jež můžeme pokládat za dědice racionalismu, vyzdvihují vliv dědičnosti a vrozených vlastností na lidskou sociální a kulturní aktivitu. Zdůrazňují, že enkulturace, zahrnující socializaci a adaptaci jedince na určitou kulturu, představuje pevnou součást biologického procesu ontogeneze, který je podmíněn genetickým bioprogramem.*“¹¹ Narozdíl od nich zastánci kulturního determinismu, kterými byl např. Franz Boas přirovnávají narozené dítě k nepopsanému listu papíru- „*tabula rasa*“, který je postupně popsán až během jeho života díky začleňování se do společnosti. Kulturní deterministé tvrdí, že kulturní vzorce, hodnoty a normy si osvojujeme během života pomocí výchovy a učení. „*Boas chápe kulturu jako koherentní systém, jako zvláštní oddělený svět zkušeností, hodnot a prostředků, který formuje člověka.*“¹² Soukup píše, že pro antropology, kteří zastávali názor kulturního determinismu, byly důkazem bohatost a rozmanitost různých světových kultur, které jsou výsledkem právě enkulturace a výchovy.¹³ Teorii biologického determinismu využívá v dnešní době rasismus. V minulosti jsme mohli mnohokrát slyšet o vztahu mezi rasou a inteligencí. Murphy poznamenává, že této problematice se věnoval Arthur Jensen. Tento psycholog na základě inteligenčních testů prohlásil, že černoši mají nižší vrozené předpoklady k abstraktnímu uvažování než běloši. Ovšem my o této studii můžeme říci to, že rozdíl

---

¹⁰ Azylovedomy.cz [online]. [2002] [cit. 2010-01-25]. Dostupný z WWW: <<http://azylovedomy.cz/index.php?sekce=tlacitka&id=5&jazyk=cze>>.

¹¹ BUDIL, Ivo T. *Mýtus, jazyk a kulturní antropologie*. Praha : Triton, 2003. 488 s. ISBN 80-7254-321-0. str. 242

¹² SOUKUP, Václav. *Přehled antropologických teorií kultury*. 2. vyd. Praha : Portál, 2004. 229 s. ISBN 80-7178-929-1. str. 49

¹³ Tamtéž str. 81

v inteligenci obyvatel není dán biologickým rozdílem, ale např. místem pobytu nebo socioekonomickou třídou jak Murphy v textu dokládá.¹⁴ Dále píše, že neexistuje žádný důkaz, který potvrzuje, že by vnitřní duševní nebo citové vlastnosti měly cokoliv společného s povrchovými rasovými vlastnostmi. Názor, že lidé světlejší pleti jsou inteligentnější než lidé tmavé pleti, dokonce přímo popírá biologickou a historickou skutečnost. V době, kdy v Číně, Indii či Egyptě existovaly komplexní společnosti, Evropa se teprve rozvíjela.¹⁵ Boasova žačka Margaret Meadová, chtěla společnost přesvědčit o správnosti kulturního determinismu, a tak se snažila najít kulturu, která by potvrdila její teorii. V knize *Coming of Age in Samoa* popisuje socializaci na souostroví Samoa v Polynésii. „Meadová v této knize popisuje, jak kulturní prostředí na polynéském ostrově utváří osobnost dívek a mladých žen zcela jinak než naše prostředí.“¹⁶ Dále Eriksen píše o Meadové, že zastávala názor, kdy důležité aspekty lidské osobnosti nejsou vrozené, ale vytvářejí se pomocí společnosti. A protože společnosti jsou různě dynamické, utváří jednotlivce různým způsobem.¹⁷ Za výzkum na Samoi byla Meadová tvrdě kritizována. Eriksen dále píše, že jejím největším kritikem byl Derek Freeman. Freeman vedl na samojských ostrovech výzkum několik let a výsledky jeho práce se značně liší. Meadová říká, že děti zde jsou vedeny k lásce, přátelskosti a ve společnosti vládne harmonie. Naopak Freeman se zmiňuje o silném tlaku na přizpůsobení se, vysoký počet sebevražd a duševních poruch u lidí, kterým se nedaří se přizpůsobit.¹⁸ Margaret Meadová je představitelkou antropologické školy *Osobnost a kultura*. Budil v knize *Mýtus, jazyk a kulturní antropologie* píše, že podle Meadové má výchova v raném dětství zásadní význam pro formování lidské osobnosti.¹⁹

---

¹⁴ MURPHY, Robert. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. 2. vyd. Praha : Sociologické nakladatelství, 2008. 268 s. ISBN 978-80-86429-25-0. str. 25

¹⁵ Tamtéž str. 26

¹⁶ ERIKSEN, Thomas Hylland. *Sociální a kulturní antropologie*. 1. vyd. Praha : Portál, 2008. 408 s. ISBN 978-80-7367-456-6. str. 82

¹⁷ Tamtéž str. 83

¹⁸ Tamtéž str. 83

¹⁹ BUDIL, Ivo T. *Mýtus, jazyk a kulturní antropologie*. Praha : Triton, 2003. 488 s. ISBN 80-7254-321-0. str. 245

3.2 Kulturní x Biologický determinismus v praxi

Ženy, které využívají služeb MADŽ, často pocházejí ze znevýhodněného sociálního zázemí. Tím mám na mysli např. špatnou ekonomickou situaci rodiny, většinou pouze základní vzdělání atd. Člověk je do jisté míry předurčen geneticky, velkou roli také hraje i kultura, ve které vyrůstáme. Je zřejmé, že kulturní vzorce, které se učíme od narození, používáme i v době po osamostatnění se a založení si vlastní rodiny. Vzorce, které se učí Romové obsahují i normy ovlivňující dokonce ekonomickou situaci rodiny. Sekyt tuto situaci zmiňuje ve sbírce Romové: kulturologické etudy. Podle něho se v romské výchově neuplatňuje jeden ze základů rodinné výchovy Evropanů, Severoameričanů a dalších hospodářsky úspěšných národů. Jedná se o tzv. „odložení požitku“, kdy např. za nějakou vykonanou činnost získáme něco příjemného např. „až si napíšeš úkol, můžeš se koukat na televizi“. Tento přístup si natolik zautomatizujeme, že ho v dospělosti dokážeme použít i sami na sebe. V romské výchově se s tím nesetkáme. To je důvod proč Romové utratí většinu příjmů v prvních dnech a po zbytek měsíce jsou bez prostředků odkázáni na pomoc druhých. Pokud mají možnost, využijí půjčky peněz za vysoký úrok. Škola nedokáže dětem vštípit odložení požitku bez rodinné podpory.²⁰ S odložením požitku však nemají problém pouze Romové. Klientka Petra je podle slov sociální asistentky dobrou matkou, pokud má peníze. Petra s penězi často nevychází a je nucena si je půjčovat od MADŽ, aby měla dát svým dětem co jíst. Troufám si říct, že společnou vlastností mnoha klientek je právě neschopnost odložit požitek.

3.3 Problematika romského etnika

3.3.1 Pojem romství

Sekyt v knize Romové: kulturologické etudy vysvětluje pojem romství (*romipen*) tak, že je to vlastnost nositele romské kultury v tom nejširším slova smyslu. Do romství zahrnuje znalost romského etnolektu češtiny či některého dialektu romštiny.

---

²⁰ SEKYT, Viktor. Romské tradice a jejich konfrontace se současností (Romství jako znevýhodňující faktor) In JAKOUBEK J., HIRT T.: *Romové: kulturologické etudy*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2004. 383 s. ISBN 80-86473-83-X. str. 202-203

Dále kulturní návyky, znalost rodinných tradic, hierarchie rodiny a rodu, způsob komunikace, systém odměn a trestů, způsob orientace v prostoru a v čase, stereotypy vnímání, posuzování a jednání, předsudky, pověry i víru. Romství je vlastnost, kterou člověk získá tak, že se narodí a vyrůstá v romské rodině a ztotožní se s její hodnotovou orientací. Je možné ho ztratit dlouhým odloučením od rodiny nebo naopak částečně získat naprostým vzdáním se vlastním kulturních vzorců a přijetím kulturních vzorců Romů.²¹

3.3.2 Romská rodina

Tradiční romská rodina je seskupením několika generací nukleárních rodin. Vztahy uvnitř rodiny jsou velice pevné, solidární, hierarchické a s vědomím sounáležitosti. Dnes se postupně upouští od tvrzení, že má muž nadřazené postavení proti ženě. Irena Raichová v knize *Romové a nacionalismus* tuto změnu vysvětluje tím, že v době vysoké nezaměstnanosti, kdy muž nepřináší do rodinného rozpočtu výdělek, je právě žena hlavní ekonomickou silou domácnosti díky péči o děti a sociálním přídávkům, kdy zajišťuje přežití rodiny. Tím se zvyšuje i sociální postavení ženy v rodině.²² Důležitou rolí v rodině a součástí rompen je pro ženu mateřství a celková starost o domácnost. Jak dále popisuje Raichová bezdětnost je dávana za vinu ženě a často může být důvodem k rozvodu.²³ Ženy se o své malé děti starají zodpovědně, tráví s nimi většinu dne a nikomu je do péče nesvěřují. Tato situace se mění v době dalšího těhotenství, jak popisuje Sekyt ve svém článku. Po narození dalšího dítěte svěřuje prvorozené do péče sestry nebo jiné své příbuzné. Jedná se zpravidla o bezdětnou ženu či dívku, která je velice mladá, dokonce sama ještě dítětem. Přebírá velkou část zodpovědnosti za dítě. O dítě se stará na úkor vlastního dětství a školním povinností.²⁴ S tímto rysem romské výchovy jsem se setkala i MADŽ. Společně tu žije Magda a její mladší sestra Květa. Květa Magdě pomáhá s výchovou dětí a je jí oporou. Pokud je zapotřebí, děti své sestře pohlídá a postará se o ně. Květa je

---

²¹ Tamtéž str. 191-192

²² RAICHOVÁ, Irena, et al. *Romové a nacionalismus?*. 1. vyd. Brno : [s.n.], 2001. 247 s. ISBN 80-902476-9-5. str. 81-82

²³ Tamtéž str. 79

²⁴ SEKYT, Viktor. Romské tradice a jejich konfrontace se současností (Romství jako znevýhodňující faktor) In JAKOUBEK J., HIRT T.: *Romové: kulturologické etudy*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2004. 383 s. ISBN 80-86473-83-X. str. 201

v současné době těhotná a tak se připravuje na svoje vlastní mateřství. I když je Květa velmi mladá a zaměstnanci se pozastavovali nad jejím těhotenstvím, Raichová se zmiňuje o tom, že není nic výjimečného, když romské páry, kterým je osmnáct či devatenáct let mají jedno či více dětí.²⁵

3.3.3 Změny uvnitř tradiční romské rodiny

Sekyt zmiňuje to, že ještě do nedávné doby byla míra solidarita tak vysoká, že se rodina starala o všechny staré lidi, ale i o členy rodiny, kteří měli vážné zdravotní potíže či duševní chorobu. Až v poslední době kvůli silnému sociálnímu tlaku a postupující asimilaci začali Romové využívat ústavů sociální péče, domovů důchodců i azylových domů, kvůli kterým se rozdělují nukleární rodiny.²⁶ V dnešní době je upřednostňováno, aby mladá nukleární rodina měla své vlastní bydlení (*neolokální typ usídlení*²⁷), stále je však v úzkém kontaktu se svou širší rodinou a jsou ochotni si navzájem pomáhat. Svobodná matka Magda se odstěhovala od své rodiny do MADŽ, aby získala samostatnost a nezávislost, s rodinou se i nadále pravidelně stýká a otec ji nepravidelně vypomáhá i finančně.

3.4 Hierarchie potřeb

Klinický psycholog A. H. Maslow vypracoval hierarchický systém potřeb který ve své knize vysvětluje Vágnerová. Potřeby jsou řazeny z hlediska naléhavosti, s jakou jsou prožívány vnitřní tlaky k jednání. Na nejnižším stupni jsou *potřeby základní*. Ty je možné dále dělit na fyziologické potřeby (uspokojení hladu, žízně, sexu) a potřeby bezpečí. Dalším stupněm jsou *psychologické potřeby*, dále rozdělené na potřeby přináležitosti a lásky a potřeby uznání. Nejvyšším stupněm jsou *potřeby sebeaktualizace* - potřeby realizovat své schopnosti, osobní růst. Vyšší potřeby jsou uspokojovány

---

²⁵ RAICHOVÁ, Irena, et al. *Romové a nacionalismus?*. 1. vyd. Brno : [s.n.], 2001. 247 s. ISBN 80-902476-9-5. str. 79

²⁶ SEKYT, Viktor. Romské tradice a jejich konfrontace se současností (Romství jako znevýhodňující faktor) In JAKOUBEK J., HIRT T.: *Romové: kulturologické etudy*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2004. 383 s. ISBN 80-86473-83-X. str. 198

²⁷ MURPHY, Robert. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. 2. vyd. Praha : Sociologické nakladatelství, 2008. 268 s. ISBN 978-80-86429-25-0. str. 228

teprve, tehdy, když jsou uspokojeny potřeby nižší. *Potřeby sebeaktualizace* se vyskytují pouze u malého počtu lidí.²⁸ V MADŽ se setkávám pouze s jedinci, kteří touží po uspokojení základních a psychologických potřeb. Nemají potřebu vyšší osobního růstu. Ženy jsou spokojené pokud mají kde bydlet, co jíst a nějakou blízkou osobu. Mnohdy nemají jasno v tom, jak budou žít, až odejdou z azylového domu. Žijí přítomností. Některé přemýšlejí nad budoucností svých dětí a jsou si vědomy důležitosti vzdělání, i když ony samy ho nemají. Vágnerová se zmiňuje o trvalém snížení aspirace na vyšší cíle u jedinců, kteří trpěli masivní deprivací základních potřeb v minulosti.²⁹ To může být důvod toho, že jsou ženy spokojené se svou stávající situací. V MADŽ se jejich životní úroveň oproti minulosti zvýšila a oni nemají potřebu dále pracovat na řešení své situace, dokud to není nezbytně nutné.

4. Městský azylový dům pro ženy a matky s dětmi v Pardubicích

4.1 Zřizovatel MADŽ

Zřizovatelem MADŽ je Obecně prospěšná společnost SKP-CENTRUM, o.p.s. se sídlem Jungmannova 2550, Pardubice. SKP-CENTRUM tedy Sdružení křesťanské pomoci vzniklo dne 15.1. 1992. *„Podmětem k jeho vzniku byl úmysl zorganizovat zařízení, které by bylo schopné poskytnout rychlou pomoc spoluobčanům v případě, že si nevědí rady v životní krizi. Naše další činnosti byly průběžně zřizovány na základě doporučení přicházejících od občanů, Magistrátu města, Okresního úřadu a Úřadu práce. Posláním a cílem organizace je poskytování služeb a pomoci spoluobčanům v krizi formou morální a materiální pomoci v duchu křesťanských zásad. Jsme neziskovou organizací, která provádí sociální a charitativní práci v regionu Pardubic i okolí několika okružích činnosti, většinou pro nejníže sociálně postavené občany“*³⁰ Jak je uváděno ve výroční zprávě SKP-CENTRA jeho služby se dělí do pěti divizí. První

---

²⁸ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie : dětství, dospělost, stáří*. Praha : Portál, 2000. 522 s. ISBN 80-7178-308-0. str. 150

²⁹ Tamtéž str. 151

³⁰ Výroční zpráva za rok 2006 SKP-Centrum, o.s. Pardubice : SKP-CENTRUM, 2007.

divize - senioři a osoby se zdravotním postižením, druhá divize - podpora rodiny, třetí divize - osoby bez přístřeší, čtvrtá divize - individuální projekty, pátá divize - podpora osob znevýhodněných na trhu práce.³¹ MADŽ byl založen během roku 1994. Sídlí v ulici Na Spravedlnosti 803 v Pardubicích. První celoroční provoz proběhl v roce 1995.

4.2 O azylovém domě

4.2.1 Prostředí MADŽ

MADŽ stojí v části Pardubic nazývané se Višňovka. Nedaleko se nachází azylový dům pro muže. Budova MADŽ je staršího data, a proto je nutná modernizace. Zaměstnanci se snaží stále udržovat útulné prostředí, např. v letošním roce byly všechny prostory vymalovány v příjemných pastelových odstínech. Prostředí MADŽ je tvořeno soukromými prostorami uživatelů, společenskou a návštěvní místností, zahrádkou, technickými místnostmi, prostory dětského centra a zázemím zaměstnanců. Kapacita je 58 osob v sedmi buňkách a ve 24 pokojích. Od počátku roku 2010 se stala novou součástí MADŽ i noclehárna pro ženy, která je umístěna v suterénu budovy. Noclehárna pro ženy do této doby v Pardubicích zcela chyběla. Prostory uživatelů se skládají z buňky, ve které jsou soukromé místnosti. Každá buňka má společnou kuchyň a sociální zařízení. Pokoje jsou zařízené pro jednu ženu a maximálně tři děti.

Důležitou částí MADŽ je na první pohled prostor vrátnice. V průběhu dne ho většina uživatelů navštíví hned několikrát. Vrátná spravuje vydej klíče od pokojů, zaznamenává návštěvy, které se pohybují uvnitř MADŽ, ať už se jedná o návštěvy klientek nebo zaměstnanců. Vrátná zapisuje rezervaci služeb, o které mají uživatelky zájem. Jedná se např. o praní v automatické pračce, přístup k internetu, půjčení kola, telefonu, hraček, knížek jak pro děti tak pro dospělé. Pračka, počítač atd. jsou v MADŽ pouze v omezeném množství a tak je systém rezervace nutný, aby se mohly všechny uživatelky u těchto zařízení vystřídat podle potřeby. Na vrátnici se zaznamenávají problémy jakéhokoliv druhu. Například různé stížnosti, požadavky, poruchy na zařízení MADŽ. Klientky si zde vyzvedávají korespondenci. Je možné zde zanechat i vzkaz pro některou z uživatelů nebo uživatelky zanechají vzkaz pro případ, že by je zde někdo

---

³¹Výroční zpráva za rok 2007 SKP-Centrum, o.s. Pardubice : SKP-CENTRUM, 2008. str. 5

hledal. V nepřítomnosti vrátne přebírají zodpovědnost za tyto činnosti sociální asistentky.

4.2.2 Krizový příjem

Krizový příjem je služba, která je určena pro výjimečné situace, kdy je žena přímo ohrožována a potřebuje akutní pomoc. Je to např. v případě napadení manželem. Tato služba je v nepřetržitém provozu. Není nic neobvyklého, když tuto možnost vyhledá žena se svými dětmi uprostřed noci. Pro krizový příjem jsou vyhrazené dva pokoje, které jsou lépe vybaveny než ostatní a poskytují klientkám větší komfort. To z důvodu, že klientky krizového příjmu jsou ve špatném psychickém stavu a je potřeba jejich psychiku co nejdříve stabilizovat, právě tomu dopomáhá i příjemné prostředí. Klientky krizového příjmu mají první tři dny pobytu zcela zdarma. Pokud se jejich situace vyřeší, mohou se navrátit domů. V případě, kdy není možný návrat, mohou požádat o pobyt v MADŽ. Při krizovém příjmu stejně jako u klasického je potřeba vyplnit několik formulářů.

4.2.3 Dětské centrum

Dětské centrum se nachází v suterénu budovy a vzniklo po stavební rekonstrukci v roce 1997. Centrum se skládá z učebny, herny, malé tělocvičny a sociálního zázemí. V dopoledních hodinách funguje právě jako mateřská škola. Školku navštěvují děti žijící v MADŽ, pokud je volná kapacita, mohou ji navštěvovat i děti žijící mimo MADŽ ze sociálně znevýhodněného zázemí. Za mého působení v MADŽ bylo ve školce přibližně sedm dětí. Odborné vyučující chodí pomáhat dobrovolníci. V odpoledních hodinách slouží zázemí dětského centra pro doučování školních dětí či pomáhání s úkoly. V době jedné z mých návštěv probíhaly v Pardubickém kraji jarní prázdniny. Dětské centrum proto přechodně navštěvovaly i děti mladšího školního věku.

4.3 Struktura zaměstnanců

V čele MADŽ stojí ředitelka. Její pravou rukou jsou dvě sociální pracovnice. Každá sociální pracovnice má v kompetenci polovinu obyvatelek MADŽ. Klientky je jednotlivě navštěvují, řeší s nimi důležité záležitosti, mohou se přijít kdykoli poradit. Na každodenní záležitosti jsou v MADŽ přítomny sociální asistentky. Sociální asistentky jsou mladé ženy, které pomáhají uživatelkám se vším potřebným. Dále jsou zde zaměstnaní vrátní. Občas se pracovní náplň sociálních asistentek a vrátných překrývá. Pro potřeby MADŽ by bylo vhodné mít více zaměstnanců, z finančních důvodů to není možné. Proto se někdy stává, že sociální asistentka tráví čas na vrátnici v nepřítomnosti vrátné a pokud tomu je naopak, vrátná supluje funkci asistentky, např. při kontrole úklidu pokojů a společných prostor. Další osobou, která se uvnitř MADŽ pohybuje je učitelka z dětského centra. Většinu času tráví právě v dětském centru. Dopoledne s předškolními dětmi, v odpoledních hodinách pomáhá starším dětem s domácími úkoly nebo je doučuje látku, které nerozumí. Někdy se účastní i společných akcí v MADŽ.

Tato struktura je zde zavedena od počátku roku 2009, tedy poměrně nová. V průběhu roku 2009 si na tuto nově vzniklou situaci zaměstnanci postupně zvykali. Zaměstnanci, kteří zažili původní systém, většinou se jedná o vrátné staršího věku, mají snahu se vracet k původním zajetým kolejím a přesvědčují k tomu i nové zaměstnance hlavně z řad sociálních asistentek, které nastoupily na počátku roku 2009.

Při výzkumu jsem se setkala s tím, že pokud nastane nějaký zásadnější problém a má možnost ho vyřešit sociální asistentka, její rada/doporučení/příkaz, jak se v dané situaci chovat nestačí. V tuto chvíli klientka nereaguje na sociální asistentku. Záležitost poté musí řešit sociální pracovnice, i když ani v tomto případě klientka není spokojena s řešením. Ovšem je to pro ni více akceptovatelné. Jde o ty případy, kdy se jedná o jisté omezení klientky.

4.4 Pravidla MADŽ

Jako v každém podobném zařízení je nutné stanovit pravidla, aby chod organizace byl co nejplynulejší. Uživatelky mají tendenci pravidla porušovat a tak je zapotřebí důsledně dbát na jejich dodržování. Každá nastupující klientka je seznámena s domovním řádem.

Doba, po kterou je možné pobývat v MADŽ je zpravidla jeden rok. Je možné tuto dobu i prodloužit např. tehdy, kdy žena má již sjednané nové bydlení, ale je nastěhovat se může až za měsíc. Díky této délce pobytu se azylové domy řadí mezi „střednědobé služby.“³²

Důležitým pravidlem je dodržování pořádku a čistoty ve společných i soukromých prostorách. Pořádek je denně kontrolován. Nedostatečný úklid je pravidelným zdrojem konfliktů mezi uživatelkami. Často na sebe chodí žalovat. Samozřejmostí je osobní hygiena uživatelék a celková péče o děti. Děti se nesmějí ve společných prostorách pohybovat bez dozoru dospělé osoby, to kvůli jejich bezpečnosti. V MADŽ není možné pobývat pod vlivem drog nebo alkoholu. Ženám, které mají sklony toto pravidla porušovat je denně měřena hladina alkoholu v dechu. Jediné povolené užívání návykové látky je kouření cigaret. To je umožněno pouze na zahrádce, dříve byla v budově MADŽ kuřárna, ale ta byla na počátku roku 2010 zrušena a na místo ní vznikla noclehárna pro ženy. Ženy kuřačky často kouří i mimo místo k tomu určené a tím porušují domovní řád MADŽ. Ženy mohou využívat mnoha placených služeb. Podmínkou je však dobrá platební morálka. Když uživatelky neplní finanční závazky vůči MADŽ, je jim dovoleno pouze to nejnnutnější např. praní v automatické pračce nebo zakoupení jednotlivých kusů dětských plen. Pokud klientka ukončí pobyt v MADŽ a zůstane jí neuhrazený dluh, MADŽ po ní tyto peníze nevymáhá. Jestliže chce žena opětovně využít služeb MADŽ, je nutné tyto závazky vyrovnat. Někdy se jedná například o 2000-3000 Kč, ale v záznamech jsem našla i dluh okolo deseti tisíc Kč.

Podle výpovědí sociálních asistentek nejsou tresty za porušování pravidel dostatečné. Nově budou udělovány tzv. alternativní tresty, kdy za porušení některého z pravidel vykoná klientka práci, kterou bude v danou chvíli nutné udělat. Např. při malování pokojů se bude podílet na jejich úklidu, atd. Asistentky si však myslí, že takové tresty nebudou účinné. „*Já si myslím, že ty nové tresty nepomůžou. Si řeknou, zakouřím si večer na pokoji a když na to přijdou, tak zítra něco uklidím. Kolem osmé večer chodíme kontrolovat úklid a tuhle se mi stalo, že jsem se tam ještě vrátila a ony kouřily na pokoji.*“ Všechny klientky mi potvrdily, že k tomu opravdu dochází. Jedna z klientek řekla: „*Večer po úklidu si uvaříme kafe a zapálíme si*“. Přitom kouření je dovoleno pouze na zahrádce. Dříve byla pro kuřáky vyhrazena zvláštní místnost tzv.

---

³² KOZLOVÁ, Lucie. *Sociální služby*. 1 vyd. Praha : Triton, 2005. 79 s. ISBN 80-2754-662-7. str. 25

kuřárna, ale ta byla zrušena a místo ní vznikla noclehárna pro ženy. Mladá matka, omlouvala porušování tohoto pravidla tím, že když je velká zima, musí obě děti teple obléci a děti s ní musí čekat v mrazech na zahrádce, protože není možné je nechat samotné na pokoji. Jedna klientka dokonce tvrdila, že ženy v noci požívají i alkohol. Ostatní dotazované toto tvrzení však striktně odmítly. Pokud klientka poruší některé z pravidel MADŽ, bude jí podle závažnosti udělen buď alternativní trest nebo kázeňský zápis. Jestliže klientka má již tři zápisy, bude z MADŽ vyhozena nebo jí nebude prodloužena smlouva. V poslední době bylo uděleno hned několik kázeňských zápisů kvůli kouření na pokojích a ve společných prostorách. V roce 2009 byl pouze jedné klientce ukončen pobyt v MADŽ, a to z důvodu špatné platební morálky. Podle sociálních asistentek klientky pravidla porušují a nemají strach z postihu, pro výstrahu by bylo dobré někoho skutečně vyhodit jako exemplární příklad.

Porušováním pravidel je i šikana. Uživatelka Lída si mně postěžovala, že ji ženy na společné buňce šikanují. Nadávají jí a urážejí. Žalují na ni pracovníkům např. vůli šmouze na zrcadle. Nezávazně na našem společném rozhovoru mi to potvrdila sociální asistentka. Možnou příčinou je Lídina bezdětnost, Lídiny spolubydlící jsou totiž Romky a ty silně vyznávají kult mateřství. Dalším možným důvodem je to, že se Lída hlásí k homosexuální orientaci. Tuto informaci jsem se nedozvěděla od ní, ale od zaměstnankyně. Nejsem si tedy jista, zda odlišná orientace hraje nějakou roli. Jako další variantu šikany jsem objevila v podobě toho, že dominantní klientka přemluvila spolubydlící na buňce ke společným nákupům. Na jeden týden nakoupila ona, druhý týden nakupovala spolubydlící. Spolubydlící měla nižší příjem a méně dětí, společná domluva pro ni byla neekonomická a ona na to často doplácela. I když obě klientky jsou stále v MADŽ, každá nakupuje pro svoji rodinu již samostatně.

4.5 Volnočasové aktivity v rámci MADŽ

Zaměstnanci se snaží vymýšlet stále nové aktivity, které vyplní volný čas uživatelek a zároveň je mohou určitým způsobem vzdělávat. Typy těchto aktivit jsou vybírány dle přání klientek na základě dotazníkového šetření. Prvotní nadšení z nové činnosti obvykle rychle vyprchá. I když je dopředu stanoven termín akce, zúčastní se jí malý počet uživatelek. Klientky se nedostaví z časových důvodů nebo pod jinou

záminku, proč se neúčastnit. Sociální asistentky, které mají převážně tuto činnost na starosti, se tím nenechají odradit a stále mají mnoho nových nápadů.

Při své odborné stáži jsem měla možnost zúčastnit se akce, jejíž pracovní název byl „*Jarní dekorace*“. Musím konstatovat, že této akci bylo přítomno skutečně mnoho žen i jejich dětí. Vysoká účast všechny zaměstnance mile překvapila. Ženy i děti si zde měly možnost vyrobit jarní výzdobu a zútulnit si tak své bydlení. K dispozici byly různé košíčky, jarní větvičky a mnoho rekvizit, které bylo možné použít do dekorace a vytvořit si tak zcela zdarma originální výrobek, za který by v obchodě zaplatily nemalou částku. Další aktivitou, které jsem měla možnost se aktivně účastnit, bylo tzv. „*salátové odpoledne*“, při kterém jsme společně vyráběli několik druhů salátů a smažili cukety. Tato akce měla již o poznání menší účast. Ženy opět projevily svoji kreativitu a během příprav vymýšlely různé nové nápady, jak obohatit kuchyni a navzájem si dávaly různé rady a typy. Některým z žen šla práce „více od ruky“, některé působily poněkud neohrabaně. Obě akce měly společné to, že klientky pracovaly s chutí a nadšením, ale úklidu, který po práci následuje, se naprostá většina žen vyhnula. Buď odešla do svého pokoje, nebo si odskočila zakouřit na zahrádku.

MADŽ navštěvuje řada dobrovolnic, které se věnují převážně volnočasovým aktivitám pro děti. S malými dětmi chodí pravidelně do krytého bazénu. MADŽ má k dispozici od SKP-CENTRA volné permanentky na vstup. Za mé přítomnosti v MADŽ byly děti např. na kurzu keramiky. Při těchto aktivitách mimo MADŽ se často stává, že děti jsou neukázněné a neposlouchají. Přesně tak tomu bylo při jedné z návštěv plaveckého areálu na Olšinkách, kdy děti běhaly podél bazénu, což je zakázané, pokřikovaly a nedbaly napomenutí plavčíků. Při jiné aktivitě zase házely kameny po labutích na vodní ploše, kterou míjely. Zvládnout tyto malé děti není opravdu jednoduché a je potřeba být stále ve střehu a dávat na ně pozor.

Z výzkumu, který byl prováděn mezi uživateli SKP-CENTRA v roce 2006 vyplynulo, že míra spokojenosti s volnočasovými aktivitami byla mezi dotazovanými nízká. Ženy při tomto dotazování dále odpovídaly na otázky ohledně spokojenosti s možnostmi přípravy jídla, ubytování, hygieny a poradenství. V těchto oblastech byla jejich spokojenost nejvyšší. Nižší spokojenost uživatelsky dále uváděly v možnosti praní a stravování. Nejnižší spokojenost vyjádřily právě v možnosti využít dětské centrum a činnosti volnočasového pedagoga a dobrovolníků. Je nutné poznamenat, že k těmto posledním oblastem se většina uživatelek nevyjádřila. Na dotazník odpovídalo

celkem 21 žen žijících v MADŽ.³³ V současné době jsou klientky spokojeny. Petra uvedla, že se aktivit účastní pravidelně a ráda. Řekla: „*Vždycky děláme něco, co mě baví*“.

4.6 Cílové skupiny MADŽ

Ve výroční zprávě SKP-CENTRA je popisována cílová skupina osob takto: Služeb MADŽ mohou využívat ženy po dovršení 18 let a matky s maximálně třemi dětmi. Chlapci však musí být mladší 15 let. Je nutné, aby klientka měla trvalý pobyt v Pardubicích. Mohou zde žít i ženy s trvalým pobytem mimo Pardubice. Trvalý pobyt ale musí mít v Pardubickém kraji. Tuto výjimku může využít maximálně šest žen najednou. Je samozřejmé, že klientky nesmí být pod vlivem alkoholu a drog. Není možné službu nabídnout osobě s diagnostikovaným psychiatrickým onemocněním, s mentální retardací a osobě se zdravotním postižením s osobní asistencí, která je závislá na obsluze personálu.³⁴ V první řadě se klientky o MADŽ dozvědí od přátel a kamarádů, případně od sociálních pracovníků.

Ženy žijící v MADŽ jsou na mateřské dovolené, důchodu, některé jsou zaměstnané nebo bez práce. Ženy žijící v současné době v MADŽ jsou národnosti české i romské. Většina žen zde žije se svými dětmi, zpravidla s více než jedním. Před přijetím si žena musí podat žádost. Sociální pracovníce mají na posouzení sedm dní. „*Na vyřízení máme týden, ale snažíme se situaci řešit co nejrychleji, nejlépe do druhého dne.*“ Žádostí, které jsou zamítnuty, je velmi málo. Žádost je zamítnuta, pokud žena nepatří do cílové skupiny nebo z kapacitních důvodů MADŽ. Jestliže je kapacita naplněna, zaměstnanci se snaží pomoci najít ženě bydlení v jiném azylovém domě, v ubytovně, případně řeší situaci společně s magistrátem města. Po kladném vyřízení žádosti žena podstupuje přijímací rozhovor. Ten probíhá se sociálními pracovníci. Rozhovor je veden za účelem poznání životní situace klientek. Pracovnice se zorientuje v problémech klientky, stanoví cíle, kterých je nutné během pobytu dosáhnout. Například najít zaměstnání, pomoc s vyřízením sociálních dávek, s úředními záležitostmi atd. Při pobytu jsou klientky neustále v kontaktu se sociálními

---

³³ Paulovič J., Sychrová A., Šolínová L. Spokojenost se službami jednotlivých zařízení. In Neueden. Průzkum uživatelů o.s. SKP-CENTRUM. Neuedeno : Neuedeno, 2006. str. 9

³⁴ Výroční zpráva za rok 2006 SKP-Centrum, o.s. Pardubice : SKP-CENTRUM, 2007. str. 10

asistentkami, které s nimi řeší každodenní záležitosti jako je např. úklid buněk a společných prostorů, péče o děti, učení hygienickým návykům, hospodaření s penězi a mnoho dalších pro většinu z nás automatických činností. Každý týden mají klientky schůzku se sociální pracovnící, při které probírají jejich stávající situaci, úspěchy či neúspěchy při hledání nového zaměstnání a bydlení a plnění individuálního plánu, který byl sestaven při příjmu do MADŽ. Je nutné, aby při schůzce nahlásily minimálně dva inzeráty na bydlení, na které v předešlém týdnu reagovaly a též inzeráty na bydlení, o kterých se blíže informovaly. Je zřejmé, že tyto podmínky není možné vždy zcela splnit. Tyto schůzky nejsou mezi uživatelkami příliš populární právě z důvodu, že ne vždy jsou podmínky splnitelné.

5. Metodologie

5.1 Fáze výzkumu

Ve své práci vycházím z výzkumu, který probíhal v Městském azylovém domě pro ženy a matky s dětmi v Pardubicích v několika fázích. První fáze se uskutečnila na jaře roku 2009, kdy jsem si MADŽ vybrala jako místo konání mé odborné stáže, která je součástí studia našeho oboru- sociální antropologie. Rozsah stáže byl 35 odpracovaných hodin. V rámci ní jsem se blíže seznámila s prostředím MADŽ, jeho pravidly, fungováním, zaměstnanci a v neposlední řadě klientkami a jejich dětmi. Při stáži jsem zpočátku hodně času trávila s dětmi v dětském centru. To podle mého názoru byla dobrá volba, protože jsem poté mohla lépe navázat kontakt s jejich matkami.

Učitelka z dětského centra, které funguje jako mateřská škola pro děti z MADŽ, mě seznámila s dětmi a stručně i s jejich osudy, tak jsem si vytvořila přibližný obraz o obyvatelích MADŽ. V další části stáže jsem hodně času trávila se sociálními pracovníci, sociálními asistentkami a vrátnými, které mě celkově seznámily s fungováním MADŽ. Měla jsem možnost nahlédnout do jejich práce a také tuto práci vykonávat. Druhá fáze výzkumu probíhala během letních měsíců roku 2009, kdy mým cílem bylo získání dalších informací o MADŽ, dostat se do bližšího kontaktu s klientkami a stanovit si otázky, na které budu hledat odpovědi při zpracování bakalářské práce. Během terénního výzkumu jsme provedla několik rozhovorů s klientkami i zaměstnanci. Na základě terénního výzkumu vznikly tři výzkumné otázky:

Jaké jsou skutečné důvody využití MADŽ?

Jaký má pobyt zde dopad na děti uživatelů?

Dokáže toto zařízení zlepšit životní situaci klientek dlouhodobě?

Třetí fáze výzkumu probíhala na počátku roku 2010, kdy jsem již přesně věděla, jaká témata mě budou zajímat a mé zkoumání se ubíralo daným směrem.

5.2 Metody výzkumu

Pro práci jsem zvolila kvalitativní výzkum. „Kvalitativní výzkum je proces hledání porozumění založený na různých metodologických tradicích zkoumání daného sociálního nebo lidského problému. Výzkumník vytváří komplexní, holistický obraz, analyzuje různé typy textů, informuje o názorech účastníků výzkumu a provádí zkoumání v přirozených podmínkách.“³⁵ Při výzkumu jsem používala metodu zúčastněného pozorování. Při odborné stáži jsem se v MADŽ pohybovala jako jedna z pracovníků. Klientky mě občas oslovovaly „paní vrátná“ a děti mi říkaly „paní učitelko“. I při terénním výzkumu, který probíhal během letních prázdnin jsem se účastnila několika společných aktivit. Moji míru účasti při první a druhé fázi můžeme nazvat účastník jako pozorovatel. Hendl popisuje tento typ takto: „Účastník jako pozorovatel přijímá roli rovnoprávného člena skupiny, ale účastníci si jsou vědomi jeho totožnosti.“³⁶ Při společných činnostech klientky věděly, že nejsem zaměstnancem. Jsou zvyklé, že MADŽ navštěvují dobrovolníci a studenti pravidelně. Moje přítomnost tedy žádným způsobem nenarušovala chod MADŽ. Ve třetí fázi výzkumu, který probíhal na začátku roku 2010 se moje míra účasti změnila. Míra účasti na aktivitách se snížila, Hendl ji nazývá pozorovatel jako účastník a popisuje ji takto: „Pozorovatel jako účastník funguje spíše jako tazatel. Provádí pozorování, ale málo se zúčastňuje dění ve skupině.“³⁷ Předem jsem si domluvila přibližný termín, kdy přijdu do MADŽ a uskutečním několik rozhovorů s klientkami. Při těchto schůzkách jsem nejen prováděla rozhovory, ale i pozorovala dění v MADŽ.

5.3 Sběr dat

Na úplném začátku jsem se s klientkami či zaměstnanci bavila pouze nezávazně, abych mezi nimi našla ty, se kterými bude možné vést rozhovor. Při výběru dotazovaných jsem se zaměřila na uživatelky, které mi byly ochotny věnovat chvíli svého času. Byla jsem vděčná za každou osobu, která chtěla odpovídat na mé otázky. Dala jsem i na doporučení zaměstnanců, kteří mi poradili, na koho je vhodné se obrátit. Pokud byla dobrá příležitost, dokonce oslovili klientku, se kterou měli dobré vztahy a

---

³⁵ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum : základní metody a aplikace*. Praha : Portál, 2005. 408 s. ISBN 80-7367-040-2. str. 50

³⁶ Tamtéž str. 191

³⁷ Tamtéž str. 191

požádali ji o pomoc. Jindy jsem si např. vybrala klientku tak, že jsem s ní vedla chvíli rozhovor na téma, které v danou situaci bylo aktuální a posléze jsem jí požádala o krátký rozhovor. Některé se i samy nabídly, že mi poskytnou rozhovor, když se dověděly, kdo jsem a za jakým účelem jsem přišla. Zaměstnanci s komunikací neměli problém. Dokonce se rádi podělili o své zážitky, zkušenosti a postřehy. Při rozhovorech se zaměstnanci jsem používala převážně neformální polostrukturované rozhovory. V rozhovorech s klientkami jsem využívala rozhovor pomocí návodu. Hendl vysvětluje tento typ rozhovoru takto: „*Návod k rozhovoru představuje seznam otázek nebo témat, jež je nutné v rámci interview probrat. Tento návod má zajistit, že se skutečně dostane na všechna pro tazatele zajímavá témata. Je na tazateli, jakým způsobem a v jakém pořadí získá informace, které osvětlí daný problém. Zůstává mu i volnost přizpůsobovat formulace otázek podle situace.*“³⁸ Tento typ rozhovoru dovolil klientkám mluvit o tom, co je pro ně důležité a já jsem měla během dotazování osnovu rozhovoru při ruce, a tak jsme se mohly věnovat všem tématům, které pro mě byly zajímavé. Zároveň rozhovor nepůsobil tak „strojeně“ a díky tomu byla atmosféra rozhovorů více uvolněná.

5.4 Dostupnost literatury

Při práci se zdroji jsem používala záznamy MADŽ. Byly to záznamy o chodu např. výroční zprávy, ale i individuální plány jednotlivých uživatelů. Literatura o azylových domech v České republice není příliš dostupná. Je možné získat pouze obecné informace o azylových domech např. z jejich internetových stránek. Dále jsem čerpala z děl antropologů. Protože azylové domy jsou součástí sociálních služeb, bylo nutné čerpat i ze sociologických knih či výzkumů a také jsme využila Zákon č. 108/2006 Sb. O sociálních službách ve znění pozdějších předpisů. Jelikož se během výzkumu ukázalo, že romství má v tomto tématu poměrně důležitou roli, využila jsem i publikace věnující se Romům.

5.5 Informace o klientkách

Klientka Petra

---

³⁸ Tamtéž str. 174

- 25 let, svobodná
- dvě děti - děvčata 7 a 2 roky
- základní vzdělání, nedokončený učňovský obor prodavačka
- v minulosti již využila čtyřech azylových domů
- v současné době registrována na úřadu práce, do této doby nebyla nikdy zaměstnána
- délka současného pobytu v MADŽ 11 měsíců

Klientka Magda

- 22 let, svobodná, Romka
- dvě děti - děvčata 1 a 3 roky
- základní vzdělání
- v minulosti na krátkou dobu již v MADŽ pobývala
- v současné době na rodičovské dovolené
- délka současného pobytu v MADŽ 1 měsíc

Klientka Hela

- 30 let, svobodná
- dvě děti - chlapci 6 a 8 let
- základní vzdělání, nedokončené středoškolské vzdělání
- v azylovém domě poprvé, v minulosti pobývala na ubytovně
- zaměstnaná na dva částečné úvazky
- délka současného pobytu v MADŽ 2 měsíce

Klientka Květa

- 18 let, svobodná, Romka
- bezdětná, v druhém měsíci těhotenství
- základní vzdělání, nedokončený učňovský obor švadlena
- v azylovém domě poprvé, v dřívější době bydlela na ubytovně
- v současné době na úřadu práce, do této doby má zkušenost s prací pouze brigádně
- délka současného pobytu v MADŽ 1 měsíc

Klientka Lída

- 27 let, svobodná
- bezdětná
- vyučená cukrářka
- v MADŽ již v minulosti na krátkou dobu bydlela
- v současné době na úřadu práce
- délka současného pobytu v MADŽ 1 týden

Klientka Eva

- 18 let
- bezdětná, žije zde s matkou a dvěma bratry
- základní vzdělání
- zaměstnaná ona i matka
- dříve bydlela na ubytovně

Klientka Bára

- 18 let
- bezdětná
- dokončené základní vzdělání, studentka
- délka současného pobytu 10 měsíců

6. Uživatelé služby

Uživatelky služby je možné kategorizovat dle několika kritérií- podle samostatnosti, životních zkušeností a potřebnosti dané sociální služby.

6.1 Podle samostatnosti

6.1.1 Samostatné

První skupinou, početně menší, jsou ženy, kterým zaměstnanci nazývají „výjimkami“. Tyto ženy v životě „uklouzly“ a MADŽ jim pomáhá znovu postavit se na vlastní nohy. Ženy z této skupiny využívají služby k tomu, aby se stabilizovala jejich finanční situace, našly si nové bydlení či zaměstnání a mohly začít žít znovu a lépe. Do pojmu „výjimka“ jsou řazeny ty, které mají zaměstnání, dokáží se správně pečovat o děti, vychází s penězi, plní své povinnosti vůči MADŽ a nemají s ostatními uživatelkami konflikty. Téměř se zdá jakoby nepotřebovaly žádnou pomoc od ostatních, ale opak je pravdou. Tyto klientky potřebují stabilní zázemí MADŽ, aby si mohly vyřešit osobní záležitosti z minulosti. Jedná se o problémy s bývalým partnerem, s ním spojené dluhy nebo neshody v rodině.

Do této skupinky patří např. uživatelka Hela. Hela má dvě zaměstnání na částečný úvazek, o děti se podle slov sociální pracovnice stará výborně, dokonce má i dobré vztahy se svou rodinou. Bývalý partner však nadělal dluhy, které ona teď musí splácet. Hela se svými dvěma syny žila v domě, kde nebyla ani zapojená el. energie. Soused jí umožnil k sobě do sítě připojit pračku, aby děti měly čisté oblečení. Vodu z pračky odpouštěla do vany, aby se alespoň děti mohly vykoupat v teplé vodě. Toto nouzové řešení nebylo příliš vhodné, kvůli pracím prostředkům měli chlapci zdravotní problémy jako např. ekzémy. Situace již byla celkově neúnosná, a tak se rozhodla pro MADŽ. Dle jejich slov to bylo poslední možné řešení. K matce ani sestře se nemůže nastěhovat, protože obě bydlí v malých bytech. V současné době má přítele, který jí nabízel pomoc. Ona však ze strachu z exekuce chce nejdříve splatit všechny dluhy a poté se případně k němu se svými dětmi nastěhovat.

Během mého působení v MADŽ jsem se setkala ještě s jednou rodinou, která je nazývána „výjimkou“. Byla to žena se třemi dětmi. Já jsem měla možnost hovořit s její

dcerou Evou. Evě je 18 let a má dva mladší bratry. Eva i její matka jsou zaměstnané. Obě plnily své povinnosti v MADŽ a s nikým neměly konflikty. Snad jen kluci měli občas spor s kamarády z MADŽ. Eva s rodinou dříve žila na ubytovně. Když si hledají nové bydlení, pronajímatele odrazuje, že si jejich byt chce najmout žena samoživitelka se třemi respektive čtyřmi dětmi. Eva má totiž ještě jednoho bratra staršího 15-ti let, který v té době bydlel v azylovém domě pro muže.

6.1.2 Nesamostatné

Druhou skupinou jsou ženy, které v MADŽ pobývají dlouhodobě. Mají problém s hospodařením s penězi a s platební morálkou vůči MADŽ. Zpravidla mají více dětí než jedno a první těhotenství proběhlo v mladém věku. Děti mají s různými partnery. To vede k myšlence, že v životě dosud nenalezly partnera, který by byl schopný se o ni a děti postarat. Není výjimkou, že současní nebo bývalí druhové jsou ve výkonu trestu. Tyto ženy mají základní vzdělání a téměř žádné pracovní zkušenosti. Některé z nich ještě vůbec nepracovaly. Zato mají dřívější zkušenosti s MADŽ nebo jiným azylovým domem či ubytovnou. MADŽ pro ně plní zástupnou funkci rodiny, kdy se je snaží naučit všem věcem, které jsou v běžném životě potřeba.

Do této skupiny se řadí klientka Petra. Petra má velice špatný vztah s rodiči, kteří s ní zprětrhali s ní veškeré vazby. Petra je na výchovu svých dětí zcela sama. Žije daleko od svého původního bydliště a v Pardubicích nebo v okolí nemá žádné známé či přátele. Po odchodu od rodičů žije již v pátém azylovém domě. Ředitelka posledního azylového domu, ve kterém žila, jí pomohla nalézt nové bydlení- v MADŽ. Petra zde za nedlouhou dobu bude pobývat jeden rok a tak je nejvyšší čas najít nové bydlení. Petra má velké problémy s hospodařením s penězi. Často dluží za služby MADŽ a nemá dostatek prostředků na potraviny. MADŽ byl nucen udělat takové kroky, aby se těmto problémům společně vyhnuli. V minulém roce chodila Petra na nákupy se sociální pracovnící s předem připraveným a schváleným seznam. Toto opatření trvalo do počátku roku 2010. Nyní již uživatelka chodí nakupovat samostatně, ale část jejich příjmů jde přímo na zaplacení služeb a část jí sociální pracovnice ukládá na spoření. Klientka je nově brigádně zaměstnaná. Petra komentuje nezdar v hledání bydlení takto: „*Ty pronájmy deset patnáct tisíc, člověk na to nemá, bez práce na ně mít nebude*“. Sociální pracovnice se Petru snaží postavit na vlastní nohy, a proto nemá v úmyslu jí

pomáhat hledat ubytování v dalším azylovém domě, jak to udělala v minulosti ředitelka azylového domu v Trutnově.

6.1.3 Samostatné x Nesamostatné

Všechny „výjimky“ vědí o svém statusu. Zpravidla všechny mají zaměstnání, v MADŽ tedy netráví celý den, jako např. ženy na rodičovské dovolené nebo bez zaměstnání. S tím jistě souvisí i to, že nemají spory s ostatními ženami, splní své povinnosti v MADŽ a volný čas věnují svým dětem nebo relaxaci.

Paradoxem je, že MADŽ z větší části využívají právě ženy, které se samy o sebe nedokáží postarat. Potřebují neustálou pomoc a kontrolu. Zdá se, že jim chybí jisté sociální dovednosti. Minoritní část jsou ty ženy, pro které je toto zařízení určené. Je nutné se zamyslet nad tím, jak tuto situaci řešit. MADŽ by měl zvážit možnost využít spolupráce s dalšími sociálními službami, které dokáží uživatelku naučit tomu, v čem selhala výuka rodiny v dětství a během dospívání. Bylo by vhodné, aby MADŽ spolupracoval s organizací, která pomůže dlouhodobě nezaměstnaným lidem při získávání pracovních návyků. Matoušek v knize sociální služby píše: V současné době existuje několik nestátních organizací nabízejících nezaměstnaným komplexnější programy, zahrnující individuální poradenství, obnovu pracovních návyků např. v dílně se zvláštním pracovním režimem a vzdělání (rekvalifikaci).³⁹ Pracovníci učí klientky práci s počítačem, vyhledávat nabídky práce v agenturách a úřadech práce po internetu. Pokud je třeba, doprovází klientku při jednání na úřadech atd. Jejich péče však není zcela efektivní. 85% žen zde žije přibližně jeden rok.

6.2 Podle životních zkušeností

Dále je možné rozdělit klientky MADŽ do kategorií matek s dětmi, bezdětných žen a starších žen, které již své děti vychovaly.

---

³⁹ MATOUŠEK, Oldřich, et al. *Sociální služby : legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení*. Praha : Portál, 2007. 184 s. ISBN 978-80-7367-310-9. str. 81

6.2.1 Bezdětné ženy

Bezdětné ženy využívající služeb MADŽ jsou zpravidla velmi mladé ženy, které mají problémy s rodiči, brzy se osamostatnily, ale svoji situaci nezvládaly bez pomoci. Setkala jsem se zde s klientku Bárou. Bára zde žije již téměř jeden rok a já jsem měla možnost ji poznat krátce poté, co nastoupila. Bářina matka s ní zpřetrhala kontakty a Bára nezná ani místo matčina bydliště. Tato dívka měla na začátku pobytu velké problémy s pořádkem a hygienou vůbec. Sociální asistentky jí dokonce připomínaly, aby nezapomněla provést ústní hygienu. Bára přerušila studium na střední škole a celé dny trávila venku s partou kamarádů. Fürst v knize *Psychologie* zmiňuje fakt, že mladiství, kteří se nedokáží srovnat s přijatými rolemi, utíkají. Prchají ze školy, z pracoviště, do samoty, do part, do kriminality do drogového prostředí.⁴⁰ Tento stav můžeme nalézt i u Báry. Pracovníci byli právem znepokojeni. Bára je velmi uzavřená a citlivá. Využila jsem situace, kdy jsem Báru potkala v hromadné dopravě a zavedla jsem s ní rozhovor. Překvapilo mě, že se mnou začala mluvit o osobních záležitostech, aniž by si mě z MADŽ pamatovala. Bára není zatím zcela rozumově vyspělá a tím je ovlivněn její pohled na MADŽ a život celkově. Nalézá se v přechodném období mezi dětstvím a dospělostí, která se nazývá adolescence. Vágnerová⁴¹ popisuje adolescenci jako období, ve kterém se mladý člověk osamostatňuje a vytváří si svoji vlastní identitu. Mnozí adolescenti přijímají identitu vyplývající z rodinného příběhu nebo společenského kontextu. Mnoho adolescentů vytváří svou vlastní identitu nápodobou vzorců, které znají. Tato identita je méně kreativní, ale méně náročná. Bára nejraději tráví čas s partou kamarádů. Vágnerová k tomu poznamenává, že adolescenti často přijímají pouze svobodu, která je s tímto věkem spojená (např. nabytí plnoletosti), ale nechťejí přijímat zodpovědnost.⁴² Bára si dostatečně neuvědomuje, že její kamarádi mají rodinu, která se o ně postará, ona by měla převzít zodpovědnost sama za sebe. K samostatnosti v dospělosti jí pomůže vzdělání. S pomocí sociální pracovnice od následujícího školního roku obnovila studium na střední škole. V současné době Bára chodí do školy. Stále jí vadí pozornost pracovníků. Tu na sebe strhává např. opakujícími se pozdními příchody. „Z venku chodím třeba tak v devět. Chodíme ven s kámošema. On by mě teď ten jeden asi chtěl, ale já nevím, on je takovej no ja nevím.“ Tím měla na

---

⁴⁰ FÜRST, Maria. *Psychologie : včetně vývojové psychologie a teorie výchovy*. Olomouc : Votobia, 1997. 263 s. ISBN 80-7198-199-0. str. 150

⁴¹ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie : dětství, dospělost, stáří*. Praha : Portál, 2000. 522 s. ISBN 80-7178-308-0. str. 263-264

⁴² Tamtéž str. 266

mysli, že jeden z kamarádů má zájem s ní navázat bližší vztah, ona není stále rozhodnuta. Pracovníci si jsou vědomi toho, že neplánované těhotenství by mohlo situaci dívek znesnadnit, a tak je sociální asistentka seznámila s možnostmi antikoncepce.

6.2.2 Svobodné matky

Svobodné matky jsou nejpočetnější skupinou uvnitř MADŽ. Zpravidla mají více jak dvě děti. Uvnitř této skupiny jsou ženy, které se o své děti zvládají postarat a také ty, které potřebují v této oblasti vést. Celkově mají ženy problém se stravováním svých dětí. Připravují stravu, která není dostatečně na živiny potřebné pro správný vývoj dítěte. Při „salátovém odpoledni“ byly některé ženy překvapené z toho, jak jejich děti jedly s chutí zeleninové saláty. Stravování je příkladem toho, že co člověk nenaučí v dětství, s těžší mění v dospělosti. Pokud děti některé potraviny nemají rády nebo je neznají, v budoucnu se jim budou vyhýbat i při přípravě jídla pro své děti. Dále se svobodné matky vyznačují tím, že mají zřejmě nejméně výhodnou pozici pro to, aby dokázaly nalézt zaměstnání s bydlením pro sebe a své děti.

6.2.3 Ženy důchodového věku

Další kategorií jsou ženy důchodového věku nebo těsně před důchodem, což je důvod, proč nemohou najít zaměstnání. Tyto ženy jsou častěji než ostatní konfrontovány se smrtí partnera a následný slet událostí je donutil využít dané sociální služby. Klientka patřící právě do této kategorie mně sdělila, že jí zemřel druh a po dědickém řízení zůstala bez domova. S dcerou se stýká zřídkakdy. Ženám, který je pravidelně měřen alkohol v dechu, patří právě do této kategorie. Na otázku proč riskují, že budou kvůli alkoholu trávit noc mimo MADŽ mi shodně odpověděly, že jim alkohol ulevuje od starostí běžného dne.

6.3 Podle potřeby sociální služby

Tato kategorie mně vyplynula z výzkumu. Všechny uživatelky uvádějí, že jinou možnost než využít služeb MADŽ neměly. Situace žádné z nich není jistě jednoduchá, ale podle mého názoru azylový dům využívají i ženy, které by svoji situaci mohly řešit i jiným způsobem.

6.3.1 Soudržnost rodiny

Zdá se mi, že romská soudržnost funguje i tehdy, když matka s dětmi žije v MADŽ. Je to patrné např. na situaci klientky Magdy. Magda měla dluh v MADŽ a bylo nutné zaplatit minimálně 200 Kč a sociální pracovníci tvrdila, že do konce měsíce nemá finanční prostředky. Druhý den však zaplatila 600 Kč. Magda mi při rozhovoru sdělila, že jí otec finančně vypomáhá. Pracovníci o této skutečnosti neví, pouze to tuší. Pokud by skutečně neměla finance ani k zabezpečení základních potřeb pro sebe a své děti, mohla by požádat o výpomoc MADŽ, který by jí půjčil peníze a ona by je splatila, tak jak této možnosti využila uživatelka Petra. Magda o tuto pomoc ještě nezažádala. Je tedy zřejmé, že ačkoli žije v azylovém domě, má podporu své rodiny. Soudržnost romské rodiny jsem vyzorovala i u ostatních klientek. Bývalou klientku se třemi syny pravidelně navštěvoval její přítel a zároveň otec dětí, který je ženatý a má další rodinu s níž žije. On svým dětem v MADŽ pravidelně věnoval čas a klientka mu občas uvařila a on si připravené jídlo snědl v návštěvní místnosti. Protože žena byla na rodičovské dovolené, její příjmy byly nízké a přítel přispíval na své děti. Zde je patrný rozdíl mezi ženou, která má se svou rodinou dobré vztahy a s ženou, která s rodinou nekomunikuje vůbec. Jestliže Magda ukončí pobyt v MADŽ a najde si vlastní bydlení, můžeme předpokládat, že jí rodina bude vypomáhat i nadále. Pokud se vztahová situace Petry nezmění, bude po opuštění MADŽ na výchovu a finanční zabezpečení rodiny sama.

6.3.2 Ženy bez jiné možnosti bydlení

Do této kategorie patří klientky, které neudržují vztahy s rodinou, svobodné matky na rodičovské dovolené, které nemají dostatečné příjmy na to, aby si mohly zajistit vlastní bydlení. Tyto ženy nemají možnost využít např. přechodného bydlení u

přátel nebo rodiny. Řešení jejich situace je velmi složité. Do této skupiny patří klientka Petra, která se nestýká s rodiči, žije v jiném městě než její rodina a přátelé a během pobytu v MADŽ se kvůli nepříznivé finanční situaci mnoho nezměnilo a nové bydlení prozatím pro sebe a své děti nezajistila. V MADŽ bude moci pobývat již jen krátkou dobu a sama neví, jak zvládne následující období bez další pomoci.

6.3.3 Ženy i s jinou možností

Některé klientky se mi svěřily s tím, že jsou v kontaktu s rodinou, že ji navštěvují. O víkendech jezdí s dětmi za rodiči. Z mého pohledu v některých případech až zneužívají možnosti levného bydlení a relativně dobrého zázemí. Klientka v loňské roce požadovala prodloužení smlouvy, ale sociální pracovníce odmítla s tím, že standardní délka pobytu již byla vyčerpána. Klientka měla dvě starší děti, k tomu pracovníce při svém rozhodování také přihlédla. Žena MADŽ opustila, se situací se rychle vyrovnala a odcestovala do zahraničí. Sociální pracovníce mi sdělila, že pokud nevyhoví přání klientky, některé dokáží svoji situaci rychle a efektivně vyřešit.

6.4 Situace dětí

Děti, které vyrůstají se svými matkami v azylovém domě, se podle mého názoru učí takovému kulturnímu vzorci, který do budoucna ovlivní jejich další život. Žijí v nepříznivém sociálním prostředí, v neúplně rodině, kdy otce neznají nebo se s ním nestýkají např. kvůli tomu, že je ve výkonu trestu. Děti, které zde žijí mnohdy nepoznaly, co to znamená žít v „normální“ rodině. Místo toho žijí v azylových domech a ubytovnách, kde je minimum soukromí a stísněné prostory. Výhodou je však zázemí, které je mnohdy na vyšší úrovni, než na kterou byly rodiny zvyklé z dřívějšího. Společně s nimi žije v MADŽ mnoho dalších žen a jejich dětí, jejichž osudy a problémy jsou podobné. Děti zde mají mnoho tet a kamarádů, takové soužití není v běžných podmínkách obvyklé. Většina dětí v MADŽ je neposedná. Jak je známo, děti jsou velmi učenlivé a snadno pochytili kdekaké špatnosti. Klientka Hela mi sdělila, že její dvě děti před příchodem do MADŽ neznaly sprostá slova. Po dvou měsících jich znají několik. Slovník uživatelů a jejich dětí je občas nevybíravý. Do styku s nevhodnými výrazy se

dostane každé dítě, ale myslím si, že v tomto prostředí to jde rychleji. Zdá se mi, že romské děti jsou více neposedné, hlučnější a častěji odmítají. To je zřejmě dáno rozdílnou výchovou romských a neromských dětí, jak popisuje Navrátil. Podle něho jsou romské matky zaměřené především na aktuální potřeby dítěte, na to zda je spokojené či nikoliv. Pro matku je důležité, co dítě cítí, co chce nebo naopak nechce. Narozdíl od nich majoritní matky se snaží své děti především vychovávat. Vymýšlejí strategie, pravidla, odměny a tresty, aby děti přijaly hodnoty, které zastávají rodiče, a aby se chovaly dle jejich představ i za nepřítomnosti rodičů.⁴³ Tím je možné vysvětlit to, že romské děti se snaží v kolektivu prosadit tak, aby bylo splněno jejich přání. Romové při výchově dětem povolí to, co chtějí, protože to v rámci své kultury považují za správné řešení. Některé dítě bychom tedy mohli z pohledu majority považovat za nevychované, ale podle romských hodnot je vše v pořádku, protože dítě je tak spokojené. V dětském centru se stalo, že si holčička chtěla vzít na procházku nové sandále, které z pohledu mého i učitelky nebyly vhodné na písek. Holčička si však tak pevně stála za tím, že si je chce vzít a tolik brečela, že to její matka slyšela ze zahrádky a přišla se podívat, co se jejímu dítěti stalo. Romské matky nerady slyší své dítě brečet, protože si myslí, že mu je ubližováno. Holčička si nakonec nové boty na procházku obula.

Některé děti si uvědomují, že to jak žijí není zcela standardní. Když jsem se poprvé setkala s malými dětmi v dětském centru, všechny ke mně běžely a byly zvědavé, kdo přišel. Jedna holčička na mě hned mezi dveřmi začala pokřikovat, že je to „úplně normální školka“.

Vágnerová se ve své knize věnuje rozvoji sociálních dovedností. Děti v předškolním věku rozvíjejí své prosociální jednání, které lze charakterizovat jako pozitivní, respektující ostatní. Děti se v této oblasti učí empatii, se schopností ovládat vlastní agresivitu a vlastní aktuální potřeby.⁴⁴ Stejně tak, jako v každém jiném dětském kolektivu, se děti v dětském centru perou a hádají o hračky. Měla jsem příležitost být u právě probíhajícího sporu. Děti byly velmi neoblomné při svém jednání a situaci mohla rozřešit pouze učitelka. Po vyřešení sporu se dětské aktéry urazili a nechtěli chvíli komunikovat. Podle mého názoru obdobné spory děti v dětském centru prožívají mnohem intenzivněji, než je běžné. Vágnerová dále k tomuto tématu píše, že

---

⁴³ NAVRÁTIL, Pavel, et al. *Romové v české společnosti*. Praha : Portál, 2003. 224 s. ISBN 80-7178-741-8. str. 106-107

⁴⁴ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie : dětství, dospělost, stáří*. Praha : Portál, 2000. 522 s. ISBN 80-7178-308-0. str. 123

prosociální jednání je také výsledkem sociálního učení nápodobou. Jestliže dítě nemá v rodině vhodný model, tzn. pokud se tak rodiče sami nechovají a takové chování nevyžadují ani od svých dětí, nelze očekávat, že by se mohlo chovat žádoucím způsobem, protože ani často neví, jaké chování je vhodné.⁴⁵

7. Problémy odchodu z MADŽ

7.1 Problémy s bydlením

Uživatelky, se kterými jsem hovořila, již v minulosti bydlely v MADŽ, na ubytovně nebo využily jiné sociální služby. Sociální asistentka mi řekla, že většina žen se do MADŽ vrátí kvůli tomu, že v České republice chybí bydlení pro sociálně slabé. *„V ostatních zemích v Evropě to tak funguje, třeba ve Skandinávii. Ty ženský tady mají příjem třeba deset tisíc a nejlevnější podnájemy v Pardubicích jsou kolem sedmi tisíc. Je jasné, že samy to nemůžou zvládnout.“* Ženy se během pobytu v MADŽ snaží naučit hospodařit s penězi, splatit dluhy, které vznikly před pobytem v MADŽ a když se jejich situace stabilizuje, najdou si vlastní bydlení. Udržet si bydlení pro matky samoživitelky může být velice složité. Kvůli vysokým cenám nájmu a nízkým příjmům je těžké udržet stabilitu po delší dobu. Proto se stále vrací do obdobných zařízení. Poté co jedna z klientek Petra odešla z domova, vystřídala již pět azylových domů různě rozmístěných po Česku, protože její nízký příjem společně s neschopností hospodařit s penězi, jí nedovolí najít si vlastní bydlení. Podpoře bydlení pro sociálně slabé se věnuje Národní program Evropského roku boje proti chudobě a sociálnímu vyloučení, dále jen Národní program Evropského roku 2010. Návrhem opatření podle Národního programu Evropského roku 2010 je *„Poskytovat investiční podporu na výstavbu sociálních bytů, a to formou jednorázové dotace jakékoliv právnické a fyzické osobě, včetně obcí, za podmínek stanovených v nařízení vlády.“*⁴⁶ Mladá klientka Eva, která v MADŽ bydlela s matkou a dvěma mladšími bratry si stěžovala na problém s hledáním bydlení. Když sehnali bydlení, které bylo možné finančně zvládnout, tak se pronajímateli nelíbilo, že

---

⁴⁵ Tamtéž str. 123

⁴⁶ RATAJOVÁ, Dagmar. Národní program Evropského roku boje proti chudobě a sociálnímu vyloučení. *Sociální práce*. 2009, č. 4, s. 45-52. str. 51

v jeho bytě bude bydlet Romka samoživitelka se třemi respektive čtyřmi dětmi, protože nejstarší syn již kvůli svému věku nemohl bydlet společně s rodinou v MADŽ a bydlel v azylovém domě pro muže.

7.2 Problematika vzdělanosti

Vzdělání je důležitou součástí života každého z nás. Je zřejmé, že lidé bez vzdělání mají znesnadněný přístup na trh práce. Jestliže člověk nemá dostatečné vzdělání a chce získat takové zaměstnání, které mu umožní ekonomicky zabezpečit rodinu, je potřeba na vzdělání pracovat např. pomocí rekvalifikačních kurzů. Vzdělání se věnuje Národní program Evropského roku 2010. Jeden z jeho cílů je např. *„Podporovat vyšší participaci osob žijících v chudobě na systému dalšího vzdělávání a motivovat tyto osoby, aby samy cítily potřebu se učit a vzdělávat. Podporovat alternativní vzdělávací programy a projekty realizované v rámci základních a mateřských škol zaměřené na děti pocházející ze sociálně vyloučených lokalit. Věnovat odpovídající pozornost dětem ze sociálně znevýhodněného prostředí.“*⁴⁷. Potřebnost vzdělání si uvědomuje i klientka Petra, která se zaměřila na výběr kvalitní základní školy pro dceru, která bude v příštím roce nastupovat do první třídy. V letošním roce navštěvuje tzv. přípravku na základní školu v Klášterní ulici v Pardubicích. Podle slov své matky, je velice zvědavá a šikovná. Pouze jedna z klientek, se kterými jsem měla možnost vést rozhovor, měla dokončené středoškolské vzdělání. Byla vyučena v oboru cukrářka. Ostatní ženy měly dokončenou pouze základní školu a nedokončenou střední, kdy jim obvykle chyběl poslední rok či závěrečná zkouška. Všechny si jsou vědomy toho, že jejich vzdělání není v dnešní době dostačující. Kvůli tomu hledají hůře práci, ale např. dokončení školy neplánují. Důvodem nedokončení střední školy nebo učňovského oboru bylo např. těhotenství nebo nedbalost při studiu.

---

⁴⁷ RATAJOVÁ, Dagmar. Národní program Evropského roku boje proti chudobě a sociálnímu vyloučení. *Sociální práce*. 2009, č. 4, s. 45-52. str. 50

7.3 Problematika zaměstnanosti

Zaměstnanost je ovlivněná vzdělaností a zároveň ovlivňuje možnost bydlení. Podle statistiky Ministerstva práce a sociálních věcí nezaměstnanost v okrese Pardubice k 28.2. 2010 7,6 %. Ke stejnému datu v roce 2009 byla nezaměstnanost v okrese Pardubice 4,8 %. Vzrostla tedy o 2,8%.⁴⁸ Celková nezaměstnanost v České republice k 1.1 2010 byla 9,9%.⁴⁹ V Pardubicích je tedy nižší než celorepublikový průměr, avšak mnoho žen je v MADŽ nezaměstnaných. Mají velmi nízké, nebo dokonce žádné pracovní zkušenosti. Po rodičovské dovolené, která trvala řadu let, kvůli tomu, že klientky mají více dětí bez velké časové prodlevy, hledají práci velmi těžko. Zhoršenou pozici mají i proto, že jsou matky samoživitelky a nemají možnost podělit se o péči nemocného dítěte s partnerem. Pokud nejsou ve styku s rodinou, tento problém se ještě prohlubuje. Po několika letech je složité si osvojit pracovní morálku a je zřejmé, že některým ženám se příliš nechce, ačkoliv vědí, že bez zaměstnání nezvládnout žít mimo azylový dům. Např. klientka Petra mi sdělila, že když je venku velká zima, tak to není vhodné na hledání práce. Některé ženy, které byly v době mého letního výzkumu na rodičovské dovolené, jsou dnes zaměstnané, i když třeba jen brigádně. Je tedy znát zlepšení situace. Kvůli nedostatečnému vzdělání vykonávají klientky často nekvalifikované práce, které jsou málo finančně ohodnocené. Paradoxně může být získané zaměstnání jedním z důvodů, proč není klientce doporučeno vystěhovat se z MADŽ a zkusit žít bez pomoci druhých. Jedna z klientek měla možnost využít sociálního bydlení mimo Pardubice. Podle slov kompetentní osoby je klientka v místě stávajícího bydliště nově brigádně zaměstnaná, bylo by nevhodné opustit zaměstnání a začít hledat nové v místě budoucího bydliště. Proto bude klientka setrvávat v MADŽ i nadále.

---

⁴⁸ *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. c2002-2009 [cit. 2010-03-11]. Zaměstnanost. Dostupné z WWW:

<http://portal.mpsv.cz/sz/local/pa_info/nezamestnanost_v_cislech/statistiky/rok_2010/okres_pardubice/nor_2010#POLOZKA1408790>

⁴⁹ *E15.cz* [online]. c2007-2010 [cit. 2010-03-01]. Makroekonomické ukazatele. Dostupné z WWW:

<http://www.e15.cz/financni-data/makroekonomika/?utm_medium=cpc&utm_source=google&utm_campaign=makro-ukazatele>

7.4 Budoucnost žen

Z výzkumu vyplývá, že většina žen nechává své budoucnosti volný průběh, a to nejen v řešení své bytové situace. V životě nemají stanovené žádné cíle a nemají snahu se zdokonalovat. Co nejrychleji překonat krizi a znovu se vrátit do běžného života, chtějí nejčastěji ženy „výjimky“. Ty věří, že až našetří finance, najdou si nové bydlení a dále nebudou potřebovat zařízení sociální služby. Dostat se co nejdříve pryč z MADŽ chtějí i mladé bezdětné ženy, které mají zodpovědnost pouze samy za sebe. Této skupince uživatelk nevyhovuje režim v MADŽ nebo nemají dobré vztahy s ostatními uživatelkami. Větší část klientek žije přítomností a příliš svou budoucnost neřeší. Pokud je jim pobyt v MADŽ ukončen, svoji situaci vyřeší alespoň na čas a později opět využijí služeb MADŽ nebo jiné sociální služby. Bývalé klientky často využívají ubytoven pro sociálně slabší.

Je pravdou, že většina žen, i těch mladých, mají s podobným zařízením zkušenost z minulosti. Lze tedy předpokládat, že případné zlepšení jejich životní situace nebude trvalého charakteru. Po opuštění MADŽ pracovníci nemají zprávy o tom, jak se klientkám žije. Malé množství žen se zde zastaví a případně se pochlubí, že jsou ve svém životě spokojené. Pracovníci si jsou vědomi toho, že mnoho žen bude potýkat s existenčními problémy i nadále. Stal se i případ, kdy si klientka našla bohatého přítele a její sociální status výrazně vzrostl. To je ovšem ojedinělý případ a pokud chce klientka zlepšit zázemí pro sebe i své děti, nejlepším způsobem je začít se vzdělávat a tím získat více možností na pracovním trhu.

8. Závěr

8.1 Etika výzkumu

Před rozhovorem jsem každou klientku seznámila s mým cílem a požádala ji o souhlas se zpracováním rozhovoru. Všechna jména, která v práci uvádím jsou smyšlená, jména dětí neuvádím vůbec.

Na počátku výzkumu jsem se obávala používat nahrávacího zařízení z důvodu možného odmítnutí ze strany klientky a bála jsem se toho, že kdyby souhlasily s nahráváním, nedostatečně by se otevřely. Proto jsem zpočátku používala vždy pouze poznámkový blok a snažila jsem se co nejpřesněji zaznamenávat celý rozhovor. Při psaní jsem používala různé zkratky, které celý proces zapisování urychlily. V třetí fázi výzkumu jsem již nahrávací zařízení používala zcela běžně. Ukázalo se, že moje obavy nebyly na místě, protože uživatelky s nahráváním souhlasily. Pouze jsem je ujistila v tom, že nahrávka nebude nikde uveřejněna a pořizuji si ji pouze pro své účely. Nahrávání odmítly pouze dvě uživatelky. Odmítnutí možná souviselo s jejich věkem, protože jsou velmi mladé a zároveň mohl mít vliv na rozhodování fakt, že to jsou sestry.

Etické hledisko jsem neřešila pouze při kontaktu s uživatelkami, ale i s pracovníky. Při pozorování a rozhovorech s jednotlivými pracovníky jsem zjistila důležitou informaci. Necitlivé použití této informace by mohlo některé zaměstnance poškodit. Informace se mi jeví natolik zásadní, že jsem je po zvážení ve práci použila. Snažila jsem se ji zpracovat natolik diskrétně, aby nebyla spojena s žádným zaměstnancem a zároveň neztratila svou vypovídající hodnotu.

8.2 Zhodnocení mé role výzkumníka

Při pozorování jsem se snažila co nejlépe poznat prostředí MADŽ. Byla jsem přítomna některým jednáním zaměstnanců a uživatelů a tím jsem měla možnost získat více informací. Při rozhovorech s klientkami jsem se snažila budit přátelský dojem. Občas jsem se s nimi natolik zapovídala, že jsem zapoměla na svoji roli a hovořily jsme společně spíše na přátelské rovině. Neoznačila bych to za chybu, řekla bych, že to mělo spíše pozitivní dopad. Jako nedostatek bych označila to, že jsem se měla snažit

některá témata probrat více do hloubky. V danou chvíli mě otázky nenapadaly, to až posléze při poslechu rozhovorů. Na některá témata klientky nechtěly odpovídat, byly to hlavně otázky ohledně rodinného zázemí a vztahu s rodiči.

Při rozhovorech s pracovníky jsem poměrně často získávala rozličné informace. Učitelka v dětském centru měla strohé informace o matkách, ale rodiny posuzovala podle dětí. Zda chodí čistě oblečené, jak se jim matka věnuje atd. Informace o klientkách od učitelky se občas rozcházel s realitou. Při rozhovorech se sociálními asistentkami bylo znát, kdo má ke komu sympatie a naopak. Sociální pracovníce měly informace nejpřesnější, protože k nim mají přímý přístup. U nich sympatie či antipatie nebyly tak zřetelné. Pokud jsem mluvila s pracovníky o klientkách bylo třeba získané informace oprostít od sympatií a antipatií, aby byl výsledek co nejbližší realitě a to nebylo jednoduché. Mnohdy pomohlo, když jsem na dané téma mluvila s více pracovníky. Občas mi informace navíc o klientkách pomohly dokreslit situaci, jindy mě mohly zmást např. v situaci, kdy jsem se dověděla o homosexuální orientaci jedné klientky, pravděpodobně jsem tomuto faktu začala přikládat mnohem větší význam, než ve skutečnosti měl. Bylo potřeba dávat pozor i na pravdivost tvrzení uživatelék, chtěli se ukázat v lepším světle a právě v tom mi pomohly rozhovory s pracovníky.

Problémem se ukázal i fakt, že některé klientky, s nimiž jsem chtěla vést rozhovor se náhle odstěhovaly a já tak s nimi ztratila kontakt.

Prostředí MADŽ mě během mého působení zaujalo a mnohdy jsem přemýšlela nad problémy uživatelék i v soukromí. Často jsem řešila i momenty, které neměly význam pro moji práci, ale byla jsem nucena si je vyřešit vnitřně.

8.3 Zhodnocení dosažených cílů práce

V této kapitole odpovídám na výzkumnou otázku *Jaké jsou skutečné důvody využití MADŽ?*

Ženy využívající služeb MADŽ pocházejí z problematického rodinného zázemí, které je způsobeno špatným vztahem s rodiči, nedostatečným finančním zázemím a nízkou vzdělaností. Vztahy k rodičům jsou natolik poškozené, že nemohou být napraveny ani v případě, kdy dcera potřebuje pomoc a podporu někoho blízkého. Důvodem využití je i vztah s partnerem, který způsobil finanční potíže celé rodiny kvůli alkoholu, drogám nebo hazardu. Následně došlo k rozchodu a nyní žena musí splácet partnerovy dluhy.

V některých případech je uživatelka podporována ze strany rodičů, ale není možné u nich i bydlet např. z důvodu nevhodného prostředí pro děti. Příčinou je i násilí na ženě a dětech, s touto situací jsem se při návštěvách v MADŽ nesetkala, v danou dobu nebyl nikdo ubytován na „krizovém příjmu“. Je pravdou, že existují případy, kdy byla klientka ohrožována blízkou osobou přímo v MADŽ. V nedávné době byla klientka brutálně napadena bývalým partnerem a k incidentu byla přivolána policie. Při výzkumu jsem se setkala i s ženami blízko důchodovému věku. Tyto ženy hledají hůře zaměstnání např. i kvůli zdravotním problémům a častěji než ostatní mají problémy s pitím alkoholu. Obyvatelkami domu jsou i ženy, které by podle mého názoru mohly svou situaci řešit i jinak. Jedná se o bezdětné ženy, které mají více možností se uplatnit. Dále uživatelky uváděly jako důvod nevyhovující podmínky bydlení. Mnohdy žena s dětmi žila ve špatných sociálních a hygienických podmínkách. Bydlení téměř bez sociálního zařízení či odpojená elektřina nebyla výjimkou. Klientky shodně uváděly, že jejich současné bydlení je na vyšší úrovni než bývalé. Další příčinou, která byla často uváděna nebo vyplynula z rozhovoru, byla i touha opustit domov a osamostatnit se. S tím jistě souvisí i neshody v rodině nebo nevyhovující zázemí. Tento důvod uváděly ty nejmladší klientky. A to i na úkor bydlení v azylovém domě. Klientky sdělovaly, že situace doma se již nedala vydržet a musely se odstěhovat. I když se odstěhovaly, některé z nich jsou s rodinou stále v kontaktu a ta jim např. finančně vypomáhá. Hela, která měla neshody s partnerem hlavně z finančních důvodů, protože se kvůli němu zadlužila, vypověděla, že se s matkou a sestrou pravidelně setkává, mají spolu dobré vztahy, ale ani u jedné z nich nemůže pobývat delší dobu z toho důvodu, že obě mají velmi malý byt, ve kterém nemůže žít více lidí najednou. Proto příbuzné navštěvuje pouze na kratší dobu, např. přespání o víkendu. Její matka občas i vnuky pohlídá, aby měla možnost vyřídit si osobní záležitosti. Ženy, které nemají konflikty s ostatními příliš nespěchají na to, aby se odstěhovaly, ale snaží se zbavit např. dluhů, aby poté mohly začít znovu. Naopak ženy, které do kolektivu příliš nezapadly nebo jim nevyhovují pravidla a zaměstnanci MADŽ, se snaží svoji situaci vyřešit co nejrychleji nebo o tom alespoň mluví. Aktivita klientek při řešení jejich osobní situace, není ve většině případů příliš vysoká, spíše naopak.

Ojedinělým důvodem, se kterým jsem se během výzkumu setkala, byla vážná nemoc dítěte, jehož léčba vyžadovala vysoké finanční prostředky. Touto poruchou podle informací, které mi sdělila sociální asistentky, trpí v České republice pouze dítě klientky MADŽ. Péče o dítě je časově vysoce náročná a matka dítěti musí objednávat

speciální potravu ze zahraničí. Není se tedy čemu divit, že matka samoživitelka tuto situaci nezvládla a využila pomoci sociální služby. S klientkou jsem neměla možnost mluvit, protože veškerý čas trávila se svým malým synem. Podle informací od sociální asistentky setrvala v MADŽ pouze krátkou dobu.

Počet Romek a žen majoritní společnosti je vyrovnaný, což mě překvapilo. Předpokládala jsem, že Romky budou zastoupeny v menší míře díky sounáležitosti romské rodiny. Dle informací, které mi podaly ony i pracovníci jsou v kontaktu se svou rodinou, která jim i finančně vypomáhá, blízké vazby s rodinou tedy fungují. Nepodařilo se mi přesně zjistit, proč i tyto ženy jsou klientkami MADŽ. Ony samy nechtěly o tomto tématu mluvit, pouze mi sdělily, že rodinné soužití není zcela v pořádku a jiné řešení není možné. V případě, kdy jsou nuceny opustit MADŽ jsou schopny nové bydlení rychle zajistit. Podle mého názoru právě Romky patří do skupiny žen, které do jisté míry zneužívají přívětivosti MADŽ.

V této kapitole odpovídám na otázku, zda dokáže toto zařízení zlepšit životní situaci klientek dlouhodobě?

Z výzkumu vyplývá, že některé klientky neřeší svoji situaci příliš aktivně a snaží se využívat varianty levného bydlení, co nejdéle je to možné. Některé z nich žádají o prodloužení pobytu, i když již přesáhly délku pobytu jednoho roku. Určitou roli hraje právě kvalita bydlení. Je pochopitelné, že člověk chce setrávat v prostředí, které lépe uspokojuje základní lidské potřeby. Přesně to MADŽ poskytuje svým uživatelkám.

Nepřívětivá finanční situace u většiny žen není pouze přechodná, ale zpravidla dlouhotrvající. Uživatelky nedokáží hospodařit s penězi, ale některé mají vyšší příjmy než přiznávají pracovníkům. Stává se, že odmítají potraviny z potravinové banky, které jim MADŽ poskytuje zcela zdarma nebo se smíchem sdělují, že do konce měsíce nemají již žádné peníze. To by jistě matka, co nemá jídlo pro své dítě neudělala.

V MADŽ jsou ženy, které využívají této služby tak, jak pro ně byla zřízena. Pouze na přechodnou dobu, která má postačit k vyřešení akutních záležitostí. Počet těchto klientek je velmi nízký. Žijí zde i ženy déle než rok a jsou nespokojeny, pokud jim zaměstnanci pobyt nechtějí prodloužit. V poslední době MADŽ chce těmto uživatelkám vyhovět a pobyt prodloužit. V tomto částečně MADŽ ve své funkci selhává. Toto sociální zařízení by mělo zvážit možnost spolupracovat s dalšími sociálními službami, které napomůžou zvýšit efektivnost jejich práce. Měli by dávat větší důraz na učení sociálních schopností, jako je plánování do budoucna ať už se jedná

o finance či cokoliv jiného, klást důraz na vzdělání dětí, zaměstnání, stanovit si ve svém životě cíle a stále na sobě pracovat, chtít něčeho dosáhnout. Pracovníci klientkám často vštěpují skutečné základy, a právě to zřejmě brzdí rozvoj rozšířenějších sociálních schopností. Klientky mají společnou vlastnost, a to neschopnost používat jisté sociální jednání. MADŽ by měl rozvíjet tuto sféru, aby bylo zařízení co nejvíce efektivní a pomohlo klientkám dlouhodobě, ne pouze na přechodnou dobu pobytu zde. Ženy po odchodu z MADŽ nejsou schopny žít samostatně delší dobu a opakovaně se sem vrací. Na počátku výzkumu jsem s takovou možností nepočítala.

Během první zkušenosti v MADŽ jsem měla dojem, že většina žen za své osudy nemůže. Postupem času, jak jsem začala prostředí lépe poznávat, jsem měnila názor. Klientky mnohdy nemohou příliš ovlivnit to, že se dostanou do azylového domu, ale mohou již ovlivnit, za jak dlouho z něho odejdou. Stále čekají, že jim někdo podá pomocnou ruku, ale ony samy se příliš nesnaží. MADŽ zajišťuje klientkám kvalitnější prostředí, než na které jsou zvyklé z minulosti. Nabízí jim řadu služeb, které jim usnadňují život. Klientky mají zajištěné základní potřeby, a tak by podle Maslowa měly mít potřebu se dále rozvíjet. Mnohdy však uživatelky aspirace na vyšší cíle nemají. Tento způsob života jim vyhovuje a pravděpodobně je možná právě MADŽ paradoxně brzdí v dalším rozvoji. Na poměrně dlouhou dobu jim poskytuje relativně stabilní zázemí a ony vědí, že v případě existenčních problémů jim pracovníci opět pomohou. MADŽ jim možná poskytuje zázemí, které postrádají u své rodiny, a tak se při dalších problémech automaticky vyhledávají služby MADŽ místo toho, aby hledaly jiné řešení. Je přinejmenším smutné, že se podle mého názoru situace některých žen v MADŽ, které znám již od počátku svého působení, za uplynulý rok změnila pouze v tom, že si v nedávné době našly brigádní zaměstnání. To však zcela jistě nemůže dostatečně pokrýt všechny výdaje, které budou mít po odchodu z MADŽ, vzhledem k tomu, že se často starají dvě a více dětí mladšího školního věku. Snad je to první krok k jejich osamostatnění. Získat v dnešní době zaměstnání je velmi složité. Mnoho žen zde má dokončené pouze základní vzdělání, nemají téměř žádné pracovní zkušenosti a posledních několik let jsou na rodičovské dovolené. Z tohoto výčtu je zřejmé, že je potřeba zaměřit se na vzdělání klientek, alespoň v podobě rekvalifikačních kurzů a tím zvýšit možnost uplatnění se na trhu práce a následně získání nezávislosti na obdobných sociálních službách.

Z výzkumu vyplývá, že efektivnost zařízení není vysoká. Počet žen (85%), jejichž pobyt zde se blíží jednomu roku, je toho důkazem.

Nyní odpovídám na otázku *Jaký má pobyt zde dopad na děti uživatelék?*

O budoucnost dětí, které prochází pobytem v MADŽ, mám obavy. A to ne kvůli tomu, že by je pobyt zde natolik poznamenal, ale protože je zřejmé, že situace žen se nijak zvlášť do budoucna nezlepší a děti se nemají kde naučit takovým kulturním vzorcům, které by je provázely budoucím životem a mohly jim ho usnadnit. Osobně nejsem zcela přesvědčena o tom, zda by v tomto případě měli pravdu biologičtí či kulturní deterministé, ale myslím si, že navrch mají deterministé kulturní. Výchova dítěte je v psychickém vývoji velmi podstatná. Řešením je cílevědomost dospívajícího jedince, který si uvědomuje důležitost vzdělání a bude chtít do budoucna lépe zajistit svou rodinu. MADŽ se věnuje nejen klientkám, ale i jejich dětem. Sociální asistentky s dětmi a dospívajícími hovoří, dobrovolníci docházejí do MADŽ a pomáhají dětem s domácími úkoly a školní látkou. MADŽ by měl matky podněcovat k tomu, aby dbaly na vzdělávání svých dětí. Pokud se děti o důležitosti vzdělání nedozví od svých matek, MADŽ by mělo tuto funkci nahradit a přijatelnou formou je o tomto faktu přesvědčit. Protože vzdělání je jednou z podstatných možností, jak mohou mladí lidé ovlivnit svoji budoucnost a žít na vyšší úrovni, než na kterou byli zvyklí do této doby.

Během výzkumu jsem získala mnoho informací o MADŽ, jeho pravidlech, klientkách i pracovnících. Do budoucna se chci více zajímat o podobná zařízení a případně se v nich i realizovat. Podle mého názoru je toto zaměstnání náročné tím, že nekončí s pracovní dobou, avšak je důležité dokázat předat vlastní zkušenosti druhému a tím mu pomoci. Mnoho pracovníků tuší, že se díky pobytu v MADŽ ženám následující život příliš nezmění, ale ve svém úsilí nepolevují. Bylo by přínosné se do tohoto zařízení vrátit a prohloubit výzkum. Zaměřit se na přístup uživatelék ke vzdělání a zaměstnání a na možnosti zvýšení efektivity služby.

9. Použité zdroje

9.1 Literatura

- 1) BUDIL, Ivo T. *Mýtus, jazyk a kulturní antropologie*. Praha : Triton, 2003. 488 s. ISBN 80-7254-321-0.
- 2) ERIKSEN, Thomas Hylland. *Sociální a kulturní antropologie*. 1. vyd. Praha : Portál, 2008. 408 s. ISBN 978-80-7367-456-6.
- 3) FÜRST, Maria. *Psychologie : včetně vývojové psychologie a teorie výchovy*. Olomouc : Votobia, 1997. 263 s. ISBN 80-7198-199-0.
- 4) HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum : základní metody a aplikace*. 1. vyd. Praha : Portál, 2005. 408 s. ISBN 80-7367-040-2.
- 5) HRADECKÝ, Ilja, et al. *Definice a typologie bezdomovství*. 1. vyd. Praha : Naděje, 2007. 52 s. ISBN 978-80-86451-13-8.
- 6) KOZLOVÁ, Lucie. *Sociální služby*. 1 vyd. Praha : Triton, 2005. 79 s. ISBN 80-2754-662-7.
- 8) MATOUŠEK, Oldřich. *Sociální služby : legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení*. 1. Praha : Portál, 2007. 184 s. ISBN 978-80-7367-310-9.
- 9) MURPHY, Robert F. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. 2. vyd. Praha : Sociologické nakladatelství, 2008. 268 s. ISBN 978-80-86429-25-0.
- 10) NAVRÁTIL, Pavel, et al. *Romové v české společnosti*. Praha : Portál, 2003. 224 s. ISBN 80-7178-741-8
- 11) RAICHOVÁ, Irena, et al. *Romové a nacionalismus?*. 1. vyd. Brno : [s.n.], 2001. 247 s. ISBN 80-902476-9-5.

- 12) RATAJOVÁ, Dagmar. Národní program Evropského roku boje proti chudobě a sociálnímu vyloučení. *Sociální práce*. 2009, č. 4, s. 45-52.
- 13) JAKOUBEK, Marek; HIRT, Tomáš. *Romové : kulturologické etudy*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2004. 383 s. ISBN 80-8647383-X.
- 14) SOUKUP, Václav. *Přehled antropologických teorií kultury*. 2. vyd. Praha : Portál, 2004. 229 s. ISBN 8071789291.
- 15) VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie : dětství, dospělost, stáří*. Praha : Portál, 2000. 522 s. ISBN 80-7178-308-0.

9.2 Internetové zdroje

- 1) *Azylovedomy.cz* [online]. [2002] [cit. 2010-01-25]. Dostupný z WWW: <<http://azylovedomy.cz/index.php?sekce=tlacitka&id=5&jazyk=cze>>.
- 2) *Feantsa.org* [online]. [1998] [cit. 2010-01-24]. Dostupný z WWW: <<http://www.feantsa.org/files/freshstart/Toolkits/Ethos/Leaflet/CZ.pdf>>.
- 3) *Samymamy.cz* [online]. [2009] [cit. 2009-02-19]. Dostupný z WWW: <<http://www.samymamy.cz/hlavni-stranka/>>.
- 4) *Samymamy.cz* [online]. [2009] [cit. 2009-02-19]. Dostupný z WWW: <<http://www.samymamy.cz/situace/>>.
- 5) *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. c2002-2009 [cit. 2010-03-11]. Zaměstnanost. Dostupné z WWW: <http://portal.mpsv.cz/sz/local/pa_info/nezamestananost_v_cislech/statistiky/rok_2010/okres_pardubice/unor_2010#POLOZKA1408790>.

6) *E15.cz* [online]. c2007-2010 [cit. 2010-03-01]. Makroekonomické ukazatele. Dostupné z WWW: <http://www.e15.cz/financi-data/makroekonomika/?utm_medium=cpc&utm_source=google&utm_campaign=makro-ukazatele>.

9.3 Další zdroje

- 1) Paulovič J., Sychrová A., Šolínová L. Spokojenost se službami jednotlivých zařízení. In Neuveden. Průzkum uživatelů o.s. SKP-CENTRUM. Neuvedeno : Neuvedeno, 2006.
- 2) Výroční zpráva za rok 2006 SKP-Centrum, o.s. Pardubice : SKP-CENTRUM, 2007.
- 3) Výroční zpráva za rok 2007 SKP-Centrum, o.s. Pardubice : SKP-CENTRUM, 2008.
- 4) Zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách ve znění pozdějších předpisů.

Domovní řád Městského azylového domu pro ženy a matky s dětmi

1. Všeobecná ustanovení

- Městský azylový dům pro ženy a matky s dětmi je součástí sociální sítě v Pardubicích. Zřizovatelem a provozovatelem je SKP-CENTRUM, o.p.s., se sídlem v ulici Jungmannova 2550, IČ 27534804.
- Azylový dům poskytuje sociální služby ženám a matkám s dětmi v obtížné životní situaci, v rodinné krizi, obětím domácího násilí a ženám bez přístřeší nebo po návratu z výkonu trestu.
- Služba je provozována nepřetržitě. Délka poskytované služby **zpravidla** nepřevyšuje 1 rok.
- Sociální služba je poskytována zejména osobám s trvalým bydlištěm v Pardubicích a v případě volné kapacity i osobám s trvalým bydlištěm v Pardubickém kraji.
- Tento domovní řád upravuje podmínky a způsob užívání bytových jednotek, nebytových prostor a společných částí domu.

2. Užívání společných prostor a zařízení azylového domu

- Společnými prostory určenými pro uživatelky služby jsou: chodby, schodiště, kolárna, návštěvní místnost, společenská místnost, dětské centrum, dětská herna, kuřárna, dvorek, prádelna a sušárna.
- Společné prostory a zařízení se užívají výhradně k účelům, ke kterým byly určeny.
- Vchody, chodby, schodiště a jiné společné prostory se udržují volně průchodné, čisté a uklizené.
- Uživatelka služby je povinna předcházet škodám na majetku azylového domu. Je povinna uhradit závady a poškození, které způsobila v domě sama nebo jsou způsobeny nezletilými dětmi uživatelky či osobními návštěvami uživatelky.
- Pravidelný úklid společných prostor v azylovém domě zajišťují uživatelky služby dle měsíčních rozpisů.
- V azylovém domě jsou stanovena pravidla pro pohyb nezletilých dětí ve společných prostorách. Pobyt dětí v těchto prostorách bez dozoru matky bude považován za porušení
- Domovního řádu a dále bude postupováno podle přílohy č. 1 (Porušení Domovního řádu Městského azylového domu pro ženy a matky s dětmi.)

3. Informační systém v azylovém domě

- Informační nástěnky jsou umístěny na chodbě před vrátnicí a v jednotlivých bytových jednotkách.
- V azylovém domě se konají pravidelná měsíční domovní setkání.

4. Osobní návštěvy

- Návštěvy v návštěvní místnosti se řídí Návštěvním řádem.
- Návštěvy na pokojích jsou dovoleny pouze rodinným příslušníkům (matka, sestra, dcera, synové do ukončení povinné školní docházky). Délka návštěvy je maximálně 3 dny, které jsou hrazeny předem dle platného ceníku.

5. Pravidla hospodárnosti v azylovém domě

Uživatelky služby jsou povinny dbát na úsporu energií (elektrina, voda, plyn) v domě a respektovat pravidla hospodárnosti:

1. zhasnout světla při dlouhodobějším odchodu z místnosti
2. vypnout televizi při odchodu z azylového domu
3. vypnout vařič vždy po ukončení vaření
4. využívat teplou vodu zejména ve večerních hodinách, kdy je voda ohřátá nočním el. proudem
5. teplotu v pokoji důsledně regulovat ventilem na topení a nikoli otevřením oken
6. větrat krátkodobě a intenzivně

6. Bezpečné chování v domě

Z důvodu zajištění klidu a bezpečnosti všech uživatelék azylového domu je stanoveno:

1. důsledně zavírat vstupní dveře pro zajištění fungování elektronického otevírání a zamezení vstupu cizích osob do azylového domu
2. nezletilé děti se nesmí pohybovat bez dozoru matky ve společných prostorách azylového domu, zejména na chodbách a schodištích, kde hrozí dětem nebezpečí úrazu
3. ve společných prostorách a bytových jednotkách není dovoleno používat svíčky, aromalampy, zapalovače, sirky, zapálené cigarety (výjimkou je pouze kuřárna)
4. uživatelky azylového domu mohou používat pouze elektrospotřebiče, které projdou řádnou revizí a musí s nimi zacházet podle návodu k použití
5. v době úklidu je třeba dbát zvýšené opatrnosti (např. mokré schodiště) při pohybu ve společných prostorách
6. při likvidaci odpadu je třeba dbát bezpečnosti při přecházení silnice, zvláště u nezletilých dětí
7. je doporučeno zamykat svůj pokoj na bytové jednotce i při jeho krátkodobém opuštění

7. Zvířata v azylovém domě

- Chování drobného zvířectva není v azylovém domě z hygienických důvodů povoleno.

8. Klid v domě

- Uživatelky služby jsou povinny se trvale chovat tak, aby nerušily spolubydlící a obyvatele okolních domů nadměrným hlukem.

- V době od 22.00 hodin večer do 6:00 hodin ráno je režim nočního klidu

9. Opuštění domu

- Odchází-li uživatelka služby mimo azylový dům na noc, musí odchod oznámit na vrátnici a zapsat do sešitu Evidence odchodů.
- Další nepřítomnost lze telefonicky oznámit na čísle 466 636 077 nebo na 777 765 835, a to nejdéle do 20:00 hod. následujícího dne.
- Matka, která odchází z azylového domu bez dětí, mladších 10 let, na dobu delší než 30 minut, si musí domluvit hlídání dětí u své spolubydlící. Hlídání dětí je ošetřeno podpisem obou žen v příslušném formuláři na vrátnici.
- Matka, která odchází z azylového domu bez dětí, mladších 10 let, na noc (hlídání zajišťuje spolubydlící v azylovém domě), může opustit azylový dům maximálně 2x do měsíce.
- Jakýkoliv noční příchod (výjimkou je příchod z noční práce) v době od 22:00 hod. do 6:00 hodin je nutné předem dohodnout s personálem. Je povolen 2x měsíčně.
- Nenahlášený odchod, neodevzdání klíčů před odchodem, ponechání dětí mladších 10 let bez dozoru a útěk z azylového domu bez řádného ukončení pobytu je považováno za porušení Domovního řádu a dále bude postupováno podle přílohy č. 1 (Porušení Domovního řádu).

10. Kouření a alkohol

- Na společných chodbách a schodištích, v suterénu budovy, případně jiných společných prostorách domu je **přísný zákaz kouření a jakékoliv manipulace s otevřeným ohněm.**

Kouření je mimo vyhrazené prostory bude považováno za porušení Domovního řádu a dále bude postupováno podle přílohy č.1 (Porušení Domovního řádu)

- Vyhrazené prostory ke kouření jsou: dvůr azylového domu a kužárna v suterénu azylového domu, a to ve vyhrazených hodinách.
- V azylovém domě je konzumace alkoholu nepřípustná. Je přísně zakázáno vstupovat do objektu azylového domu pod vlivem alkoholu a rovněž alkohol přinášet.
- Pověření pracovníci azylového domu mají v případě podezření právo provést u uživatelky služby dechovou zkoušku na přítomnost alkoholu.
- Uživatelka služby má právo dechovou zkoušku odmítnout, bude však považována za osobu, u které je překročena povolená hodnota.
- Uživatelka služby, u které bude na základě dechové zkoušky prokázána vyšší hodnota alkoholu než **0.3 promile**, bude písemně napomenuta.
- Bezdětná uživatelka služby nebude na noc vpuštěna do azylového domu.
- Konzumace alkoholu a vstup pod jeho vlivem bude považováno za porušení Domovního řádu a dále bude postupováno podle přílohy č.1 (Porušení Domovního řádu)

11. Platby za služby v azylovém domě

- Uživatelka služby je seznámena s platbami za pobyt v azylovém domě dle platného ceníku.

- Při podpisu smlouvy je nutno uhradit nejméně **pět dní pobytu dopředu**.
- Stanovenou kaucí je možné uhradit po dohodě několika splátkami.
- Ostatní služby (praní prádla, telefonování, půjčování vybavení) jsou hrazeny zvlášť dle platného ceníku.

12. Úschova cenných předmětů

- Provozovatel azylového domu nezodpovídá za případné ztráty nebo odcizení osobních věcí uživatelky služby. K úschově cenností a cenných věcí je určen trezor. Do trezoru umístí cenné věci na žádost uživatelky sociální pracovnice.
- Uživatelka služby je povinna zamykat svůj pokoj i při jeho krátkodobém opuštění a předcházet tak krádežím peněz a osobních dokladů.

Domovní řád byl schválen a nabyl účinnosti dne 14.4. 2009

První aktualizace dne 14.5. 2009

Porušení domovního řádu

Každé porušení Domovního řádu se individuálně vyhodnocuje na poradě vedení azylového domu a sociálních pracovníků.

Při porušení Domovního řádu azylového domu se postupuje následovně:

- 1) ústní napomenutí bez zápis
- 2) první písemné napomenutí
- 3) druhé písemné napomenutí

Druhé písemné napomenutí vede k ukončení pobytu v azylovém domě, a to do 30 dnů od předání napomenutí.

Při velmi závažném opakovaném porušení Domovního řádu může být pobyt v azylovém domě ukončen okamžitě.

Na základě vyhodnocení konkrétní situace jsou dále přijata následující opatření:

- 1) uživatelce služby je uděleno napomenutí dle závažnosti a pořadí přestupku (viz výše)
- 2) uživatelka služby je vedena k samostatnému řešení situace a návrhu opatření pro prevenci možného opakování přestupku.

Za porušení Domovního řádu je považováno zejména:

- Ohrožování pokojného soužití uživatelů služby azylového domu (krádeže, exhibicionismus, ▪ půjčování peněz a lichva).
- Narušování svobody druhých uživatelů služby, (např. šikana).
- Slovní napadení druhého uživatele, vyhrožování fyzickým napadením a fyzické napadení druhého uživatele azylového domu nebo pracovníka azylového domu.
- Konzumace alkoholu v azylovém domě a vstup pod jeho vlivem.
- Kouření mimo vyhrazené prostory.
- Používání drog a jiných návykových látek v azylovém domě a vstup pod jejich vlivem.
- Sebedestrukce, (např. odmítání potravy, sebepoškozování).
- Stížnosti, které nejsou předem ověřeny a nezakládají se na pravdě (pomluvy).
- Neplacení za poskytnuté služby v termínu dohodnutém v Individuálním plánu.
- Nespolupráce se sociální pracovníci a nezáměrem řešit svoji situaci.
- Nenahlášení propustky, neprodloužení propustky, neodevzdání klíčů před odchodem, útěk z azylového domu.
- Poškození majetku a zařízení azylového domu.
- Nedodržování zásad zacházení s elektronickými spotřebiči.

Příloha č.3 - úryvek rozhovoru s klientkou Helou

V=výzkumník

K= klientka

V: *Nejdříve bych se Vás zeptala, kolik je Vám let?*

K: třicet

V: *Máte nějaké děti?*

K: Dvě, dva kluky.

V: *A jak staré?*

K: Šest a sedm

V: *Vystudovala jste nějakou školu, máte středoškolské vzdělání?*

K: No nevystudovala. Já mám teda základku, ale čtyři roky jsem studovala, ale nedostavila jsem se k maturitě.

V: *A co jste studovala?*

K: Management obchodu.

V: *A plánujete dokončit maturitu?*

K: Teď určitě ne.

V: *A tady v azyláku jak jste teď dlouho?*

K: Asi dva měsíce.

V: *Takže poměrně krátce.*

K: No no.

V: *Byla jste už v nějakém podobném zařízení v minulosti?*

K: Byla sem esli víte v Ohrazenicích na ubytovně, asi 14 dnů teda no.

V: *A z jakého důvodu jste se tam dostala.*

K: To bylo jako skrz bejvalýho všechno.

V: *A teďka jste zaměstnaná?*

K: Ne, načerno. Víte jak.

V: *Takže pracujete, ale ne oficiálně.*

K: No. Ale příští tejdén už možná budu zaměstnaná oficiálně.

V: *A kde budete pracovat?*

K: V Čivicích, s nějakějma těma tam sou vakuovaný ty pytle nebo co. Tam před Panasonicem to je prej nějaká nová hala.

V: *Jo, to vim, kde myslíte.*

K: Jako do obchodního centra, normálně do kanceláře pudu.

V: *Jaké byly okolnosti toho, že jste se rozhodla využít tady té služby, kdo Vám o ní třeba řekl.*

K: Tak já nevim, to sem znala, že to tady je žejo a proč? Prostě problémy žejo.

V: *A problémy jaký?*

K: Jak s bydlením, tak lidi a finance samozřejmě. Sme bydleli v Nasavrkách, tam mně nepřispívali na bydlení nijak žejo, protože sem tam neměla trvalý pobyt a navíc sme tam teda žili u pána, kterej holdoval alkoholo žejo, byl takovej už k posledku i zlej a přivlastnil si nás. Myslel si, že prostě táta jo, že si může dělat. Ale my sme tam jen žili, já sem s nim nic prostě neměla a barák v dezolátním stavu žejo. Bez elektriky, bez vody a zima, taky těžký. Katastrofa.

V: *Pro děti to nebylo vhodné prostředí asi žejo?*

K: Tak sem ten krok udělala sem. Já už sem jako o tom přemejšlela x let zpátky, ale člověk se bojí žejo. Udělat nějakěj ten krok.

V: *To jo. A myslíte, že jste měla i jinou možnost?*

K: Tady poslední. Mamka má malej byt, ségra má malej byt takže a na pronájem není, to jako vopravdu ne, zatím.

V: *A jak Vám vyhovuje tady denní režim v azyláku, nějaký problémy?*

K: Ne ne, jako denní, ja tady zas moc času přes den nepobývám žejo nebo to už jako musí bejt. Jako je pravda, že tady se musí uklízet kontrolujou se úklidy na buňce o půl osmý. Já sem byla třeba zvyklá si uklízet až mně děti usnuly jako jo. Takový jako ale dá se to. Není to zas nějaký strašný.

V: *Kouříte?*

K: No já sem kuřačka no.

V: *A je tady porušováno právě tohle pravidlo?*

K: No mohli by tady udělat nějakou místnost na to.

V: *Ona tady ale byla kuřárna.*

K: No to už nevím, to už je prej zrušený. Asi ten měsíc přede mnou. Prej tady ta místnost byla. Já chodim ven.

V: *A kdyby ste měla tu možnost, co byste tady změnila.*

K: No já nevím, sem tady krátce, ale asi aby bylo všechno funkční. Teď jedna pračka zlobí a je na ni hodně lidí. Teď teda jednu přivezli, ale ta je pro ty bezdomovkyně.

V: *Jo do té noclehárny? Ona tu už funguje?*

K: No už asi měsíc.

V: *Když sem tu byla naposledy, tak právě z toho někteří nebyli moc nadšení. A potkáváte se s nima třeba?*

K: Ne jenom když jdeme kouřit, tak sme třeba viděly, že někdo jde, ale jinak ne.

V: *A zúčastnili ste se tady nějakých volnočasových aktivit?*

K: No zatím ne, protože jsme tady zrovna nebyli, jenom teda na třiadvacatýho na Ježíška sme tady byli. Teď bude další akce pro maminky s dětma, nějakou kočičku vyrábět, to je tady pořád tady vymejšlej pro ty děti.

V: *A choděj tam Vaše děti?*

K: Jo choděj občas, já je nenutim, ale ten starší my jak sme teď přestoupili, tak se musí hodně učit.

V: *A ten mladší ještě nechodí do školy?*

K: Ne ten půjde příští rok, teď jdeme k zápisu.

V: *Ten chodí tedy sem do dětského centra?*

K: Jo ten sem chodí, protože školky sou plný žejo.

V: *Tak to máte aspoň přímo v místě.*

K: To jo, ale je tu problém, že kdybych chtěla do práce na normálně osm hodin, tak nemůžu, protože to končí ve dvanáct a vod jedný žejo. Ale zatím to jde. Zatím budu v těch Čivicích na čtyři hodiny a odpoledne chodim na tři. Každá koruna dobrá žejo.

V: *A jak to máte tady s těma ostatníma klientkama?*

K: Tady na baráku? Dobrý.

V: *Takže nemáte žádný konflikty?*

K: Ne, tak já nejsem hádavej typ, ale když se mi něco nelíbí, tak to zase řeknu.

V: *A na tý buňce, kterou sílíte, tam je třeba nějaký problém?*

K: Tam je, ale to nechci nějak moc tady ventilovat.

V: *Já to nebudu nikde povídat.*

K: No tak je tam holčina, která nedodrhuje moc hygienu, jednou za čtrnáct dnů do vany a tak i dýl a ani ty svoje děti často nemeje. Je taková, že se i třeba dloube v nose před vámi. Je jí pětadvacet a je taková to no. Ona ta její maminka moc nefungovala, ale tak se jí snažíme třeba i já poradit, ale ona nafoukne hubu.

V: *A furt to asi člověka nebaví opakovat.*

K: No baví nebaví, já sem si tím taky prošla, že sem byla taková flegmatická, ono to nějak dopadne a teď vidím tu holku. S tím, že já sem nebyla v takový míře jako ona třeba co se týče tý hygieny. My sme vychovaný normálně, ale ona se nenechá moc poradit víte co. Neumí vařit, nebo já nevím, co ona vaří. No prostě nevím, tam je to taky těžký.

V: *A co zaměstnanci, vycházíte s nimi?*

K: Jo dobře, Kláru znám z dřívějšíka a paní sociální je taky v pohodě a ředitelka jak tamta nebo tady ta taky dobrý.

V: *Jak plánujete, že tady ještě budete dlouho?*

K: Tak já musím nejdřív práce a peníze, abych zaplatila nějaký dluhy abych se z toho nejhoršího vylízala po bejvalym, co mně takhle zanechal a potom můžu shánět něco jinýho žejo, jako jinak to nejde. Protože já když teďka půjdu na smlouvu, tak mně to seberou ty firmy. Ty dluhy sou na moje jméno teda.

V: *Říkala jste, že mamka nebo tak vám pomoc nemůže?*

K: Ne to oni pomáhaj, ale na to bydlení ne. Mamka má jedna jedna a ségra garsonku, takže to nejde.

V: *Já právě vím, od některých klientek, že jezdí třeba za rodiči na víkend.*

K: No tak to my taky jezdíme, mamku mám tady v Polabinách, ale nejde to na bydlení žejo.

V: *Vybavení azyláku bude asi lepší než v tom domě, kde jste bydleli před tím, podle toho, co jste říkala, ženo?*

K: No tak tamto byl dům po jeho rodičích, takže starej, koupelna rozbitá, kachle odpadaný, trubky byly vidět i tekly. On přišel, nadupal v obýváku na koberec bláto z bot, takže úklid šel vniveč. Víte co, skrz děti, vytřít, vyluxovat, utřít prach a tam to prostě nešlo a do toho ještě pes. A v zimě, jak začal podzim, tak byla zima. Topilo se akorát v obýváku kamnama a ty vytopily kuchyň, pak ta chodba studená ve starym baráku, tlustý zdí a k nám do pokojíčku se teplo nedostalo, takže vůbec. Měli sme tam takový triky, že sme měli pučenej kabel od souseda, abych mohla prát a ohřívat vodu jako umejt nádobí, uvařit. Vařič sme měli teda plynovej, to sem sehnala. Ale jako přímotop sme nemohli, protože to by zas vyhazovalo pojistky pořád. Ale to mně ten souseď pučil jenom proto, že mám děti jo. Ne kvůli němu, ale apoň aby ty děti měli trošku. Ohřívala sem vodu v automatce a koupali sme se ve voňavý vodě od aviváže. To taky nebylo dvakrát moc dobrý. Oni kluci sou docela citlivý na určitou vodu. Já je nepustila do rybníku, ale že se mi koupali v takovejhle mydlinách, no co sem měla dělat. Jak se topilo uhlím, tak sme smrděli od kouře, tak aby všechno vonělo, tak aviváž a tak používám. S tímhle to tam byla hrůza, takže my sme tady teď spokojený a kluci teda úplně. Nemají toho chlapa, nikdo nesmrdí, neřve, nebuzeruje je, nechodí domů vožralej. Tady sou jako fakt mě překvapili, já sem se třeba bála kvůli dětem žejo, protože to je skok. Nasavrky top je skoro vesnice a teď rovnou do města. To znali jenom vod mámy, když jsme sem přijeli žejo jenom Polabiny, sme nijak necestovali. Tak sem se bála, ale zvládli to úplně bezvadně. I ten starší ve škole.

V: *A kam chodí do školy?*

K: Tady na Benešovku.

V: *To je kousek.*

K: Jo je, je tam teda jedna silnice, sem s nim ze začátku ráno chodila, protože my sme takový jako rozmazlený žejo. Ale ze školy už chodí sám jako jo.

V: *V nový škole všechno v pořádku, kolektiv a tak?*

K: No kolektiv dobrej, paní učitelka je výborná, tady jde o to, že oni v Nasavrkách se učili třeba do dvaceti, jenom do dvaceti a tady už měli o stovky, závorcky, prostě sčítání odečítání velkejch čísel žejo, geometrii. Takže tohle sme se museli všechno doučit, i

v tý češtině tam byly jako skoky. Musíme se učit každý den. Jako ta čeština ještě jde, ale ta matika, teď to toho mají ještě násobilku.

V: To je ve druhé třídě?

K: Jo ve druhý no. Ale zvládá to, já neřvu. Přišel prvního února a říkal: „víš mami, když byl ještě ten leden, ta já sem dostal dvě pětky“. To sem se musela smát, tak mu říkám, to nevadí, tak mi to pojd' ukázat, no z matematiky žejo. Nemůžu se zlobit, tak dohání všechno, učitelka říká, to vubec nějak neberte špatně.

V: Tak hlavně, že mají hodnou paní učitelku.

K: Jo to ona jo a hlavně neřve on se pak bojí. On je takovej citlivej, prožil si toho hodně. Ona i doktorka říkala, že je hodně citlivej a musí se na něj jinak.

Příloha č. 4 - úryvek rozhovoru s klientkou Petrou

V: Nejdříve základní informace – kolik je Vám let.

K: Dvacet pět, mám dvě malé děti. Sedm let je tý starší a 28 měsíců tý mladší.

V: A jaké máte dokončené vzdělání?

K: Já mám základní vzdělání protože, učiliště, který sem studovala nemám dodělaný, chybí mi tak rok.

V: A co jste studovala?

K: Střední strojírenské učiliště obor prodavačka.

V: A tady žijete jak dlouho?

K: Tady jsem od března loňského roku.

V: A byla jste už někdy v nějakém podobném zařízení?

K: Byla jsem asi v dalších čtyřech.

V: A můžu se zeptat jaké město třeba?

K: Třebíč, Havlíčkův Brod, Žďár nad Sázavou a Trutnov.

V: A to byly také azylové domy nebo nějaké ubytovny?

K: No převážně to byly charitativního typu. Charity. Prostě to patřilo pod charitu.

V: Takže vlastně jako tady.

K: Hm.

V: A teď jste zaměstnaná nebo na mateřský dovolený?

K: Ne, jsem na úřadu práce.

V: A jak dlouho jste nezaměstnaná nebo ste teď byla vlastně na mateřský...

K: Byla sem na rodičovský dovolený, ale aby ta moje mladší dcera mohla chodit do jesliček, tak sem musela přerušit rodičovský příspěvek a nastoupit na úřad práce.

V: A tam jste jak dlouho?

K: Od října loňského roku.

V: Kde jste pracovala před tím, než jste nastoupila na mateřskou?

K: Nikde, já sem byla na úřadu práce. Zatím sem nikde nepracovala.

V: A jak třeba hledáte práci?

K: Hledám přes internet, v novinách, takhle různě se zeptám, kde by se dalo tu práci sehnat.

V: A od koho jste se dozvěděla tady o azylovém domu v Pardubicích? Máte tady třeba nějaké příbuzné?

K: Tady ne, v Pardubicích nikoho nemám. Semka do Pardubic sem přišla z Trutnova. Tam sem vlastně byla rok a tam vodsud' sme vlastně s paní vedoucí hledaly moje další bydlení, protože vlastně na pronájem sem neměla z toho důvodu, jak sem byla na rodičáku, z toho se to prostě nedalo utáhnout. Ty pronájmy deset patnáct tisíc, člověk na to nemá, bez práce na ně mít nebudu, tak mi podala žádost do Hradce, kde vlastně tam je podmínka prostě tý žádosti a čekat žejo. Tady v Pardubicích bylo řečeno, že mě přijmou hned s tím, že si tady budu muset do třech měsíců zařídit trvalý bydliště, což sem udělala a mohla sem tady zůstat.

V: A co rodiče, ty vám nemohli pomoci?

K: Tohle je vlastně tyhle ty azylové domy jsou pokud nebudu mít práci, nenašetřím si na pronájem, tak to je jediná moje možnost bydlení. Protože prostě rodiče se mnou nekomunikují, prostě mě úplně vodepsali a k bejvalému druhovi se prostě vracet nechci. Protože je ve výkonu trestu, no ale ten druh, co sem s nim žila před tím. Jinou možnost teď nemám.

V: Jak vám vyhovuje denní režim tady v azyláku, uklízení a různé kontroly?

K: Ale vyhovuje, je to tak jako všude. Nedá se říct, že by to..já sem když sem prošla dalšíma já nevím třema nebo čtyřma azylákama, ale prostě můžu říct, že je to všude vesměs stejný. Tady ten domovní řád, ty úklidy a takhle.

V: A když máte tu možnost srovnání, můžete říct, že byl nějaký horší nebo lepší?

K: Co se týká takhle těch azylovejch domů, tak nejhorší bylo asi v Trutnově, protože nás tam bylo šest přímo na jednom patře, nebylo to rozdělený tak jako třeba tady v Pardubicích. Ale i v tom Třebíči to bylo něco podobnýho jako tady, ale byla ste tam sama na tom pokoji. Prostě deset pokojů s těma maminkama ste se vídala jenom když ste chtěla. V tom Trutnově sem se s nima viděla od rána do večera, protože tam prostě jiná možnost nebyla. Ale takhle je to dalo by se říct i v těch ostatních., že prostě vidíte se s nima jen prostě jen když vy chcete nebo když dete vařit a vždycky to záleží jen na těch lidech. Podle toho jaký tam sou lidi, tam je i atmosféra.

V: *Tady ta atmosféra je jaká?*

K: Tak tady s těma sem spokojená, tak musíme spolu vycházet. Když se nám něco nelíbí, tak to musíme vyřešit a buď to ten člověk přijme nebo to nepřijme. Když se nám něco nelíbí, tak to řeknem, nesmí to ten člověk přehánět.

V: *Máte s někým vyloženě konflikty?*

K: Ne, vyloženě ne.

V: *A mezi ostatníma, sou konflikty?*

K: To já nevím, to nevím, jestli mezi sebou něco řeší.

V: *Když se tady dělají ty volnočasový aktivity, zúčastňujete se?*

K: Když mi to čas dovolí. Přes týden moc ne, ale většinou když to vychází na víkend, tak se snažim prostě do toho zapojit, protože většinou vyberou takovou aktivitu, která mě zrovna baví, jo. Tak se prostě snažim a i ty děti do toho zapojit.

V: *Vaše starší dcerka je šikovná, chodíte třeba s dětma plavat, jak tady máte možnost od SKP-CENTRA?*

K: Paní učitelka s nima chodí plavat. Ona teď chodí do tý přípravný třídy na Klášterní.

V: *A co vztahy s pracovníkama?*

K: No když si třeba nevím rady, tak se za nima jdu poradit. Já sem nekonfliktní člověk a pokud to nepřevrší tu moji míru, tak prostě většinou nad tím mávnu rukou a jdu pryč a nezabývám se tím, protože mám svoje problémy a starosti, který potřebuju řešit, nemůžu řešit každej každou blbost zvlášť.

V: *Máte nějaké přátele, se kterými se stýkáte i mimo azylák?*

K: Ne, nemám tady známý a kamarády. Já pocházim z Třebíče.

V: *To jste tady na všechny starosti asi sama, že ano?*

K: Hm

V: *A s někým z přátel jste v kontaktu třeba přes mail?*

K: Většinou teda přes esemesky a sem teda v kontaktu s bývalým druhem, táty starší dcery, ale někdy je s nim prostě taky špatná komunikace takže. Většinou o se týká výživného na dceru, jinak s nim nejsem v kontaktu. Ale s tím tátou od mladší dcery si píšeme si dopisujeme.